AUTHOR:

LICINIANUS, GAIUS GRANIUS

TITLE:

GRANI LICINIANI QUAE SUPERSUNT

PLACE:

LEIPSIG

DATE:

1904

Master Negative #

92-80489-5

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

1904

Licinianus, Gaius Granius.
Grani Liciniani quae supersunt; recognovit et apparatu critico instruxit Michael Flemisch.
Lipsiae, in aedibus B.G. Teubneri, 1904.
xviii, 58 p. 17½ cm. (Bibliotheca scriptorvm Graecorvm et Romanorvm Tevbneriana.)

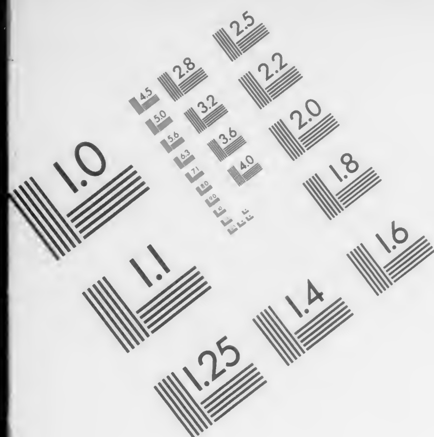
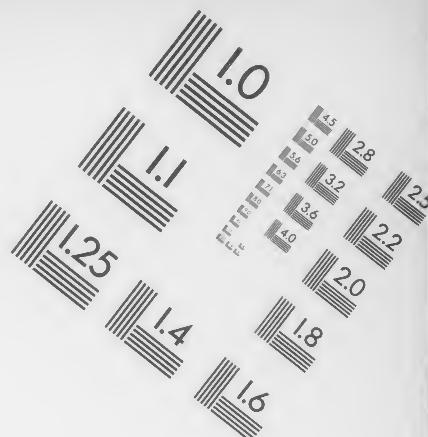
Restrictions on Use:

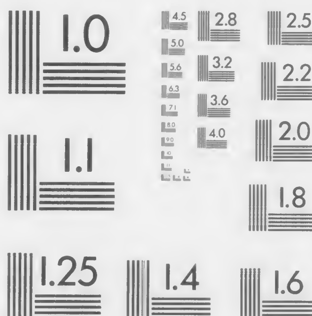
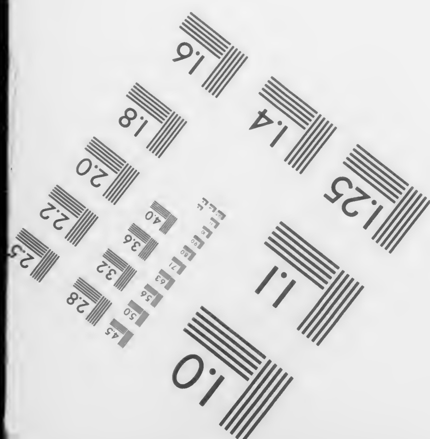
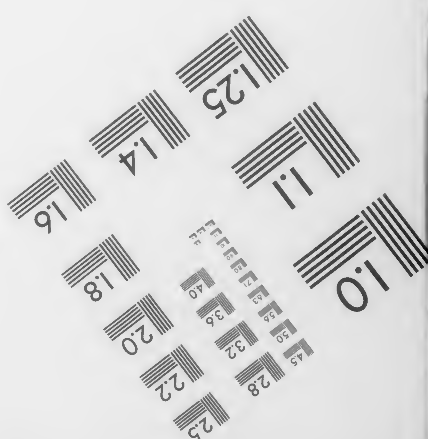
TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 11x
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 02.29.1992 INITIALS Emilian
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

GRANIVS LICINIANVS

EDIDIT

M. FLEMISCH

LIPSIAE
IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI

GRANI LICINIANI

QUAE SUPERSUNT

RECOGNOVIT ET APPARATU CRITICO INSTRUXIT

MICHAEL FLEMISCH

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MCMIV

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

PRAEFATIO.

Quinquaginta ferme anni sunt, cum **Georgius Henricus Pertz** ex codice musei Britannici ter scripto, quem a. 1853 primum inspexerat, a. 1855 tractare coeperat, Grani Liciniani librorum quae supersunt in lucem proferebat. Cui cum non contigisset, ut opus susceptum perficeret — neque enim ita valde in codice describendo profecerat, cum Berolinum redire coactus est —, **Carolus** filius, qui iam a. 1853 patrem comitaverat, a. 1856 iterum Londinum profectus laborem a patre inchoatum neque perfectum reagentiis, ut dicunt, chemicis adhibitis absolvit. Neque tamen ita magna caeli opportunitate usus esse videtur; nam continuis fere imbribus nebulisque obrutum vel medio diei tempore ad lucernas se confugisse ipse narrat in editionis suae praefatione. Itaque cum a. 1857 auctorem nuper inventum primum typis mandasset, multa emendatione indigentia restabant, multae lacunae in oratione contexta deshiscebant salvo editoris officio manenteque labore **Mommseni** et **Bernaysi**, qui multas emendationes attulerant. Quae res animos **septem adulescentium universitatis Bonnensis philologiae studiosiorum** exercere ita non desinebat, ut iam proximo anno Grani Liciniani quae supersunt 'emendatiora' emiserint. Hac in editione etsi **Roberto Ungero** adiuvante multa probanda magnaque laude digna coniectantes contextum haud mediocriter emendarint, tamen plura invenias, unde philologorum Bonnensium Heptas prorsus abhorruisse videtur. Inde plurimi deinceps viri et doctrina et ingenio excellentes tempus consumebant, paene dixi terebant, in tractando et emendando auctore foedissime muti-

lato, ut volvendis et mensibus et annis aliquot emendationes Grani Liciniani etsi per multos libellos dispersae allatae sint. Atque homines doctos, qui hunc scriptorem etsi leviter modo attigerunt, commemorem cum honoris causa tum, quod ab eorum auctoritate adminicula satis firma repetam, quibus multas in editione a me curata emendationes fulciam. Sunt autem hi:
Nic. Madvig, Über den Granius Licinianus 1857 (Kleine philologische Schriften, S. 391 ff.); **C. M. Francken,** Jahrb. f. kl. Philol., 3. Supplb. 235 sqq.; **G. Linker,** Jahrb. f. kl. Philol. 77, 628 (1858); **K. Keil,** Jahrb. f. kl. Philol. 77, 640 sqq.; **C. Bursian,** Jahrb. f. kl. Philol. 77, 659; **C. G. Schmidt,** Philologus 13, 223 sqq.; **B. ten Brink,** Philologus 12, 590 sqq.; 13, 754; 21, 165; **C. Comparetti,** Rheinisches Museum 13, 457; **H. Heerwagen,** Jahrb. f. kl. Philol. 80, 170; **W. Fröhner,** Philologus 15, 302 et 619; **J. A. Wynne,** Philologus 15, 357; **H. Jordan,** Hermes 6, 210 (in commentariolo: Zu Ciceros Brutus); **E. Klebs,** de scriptoribus aetatis Sullanae, pag. 5, 13 et a.; **Reinach,** Mithridates Eupator (v. a. **Goetzio,** Lips. 1895, pag. 106 sqq.); **B. Maurenbrecher,** Prolegomena ad Sallusti historiarum reliquias, 1891; **Bienkowski,** de fontibus et auctoritate scriptorum historiae Sertorianae, 1890; **O. Dieckmann,** de fontibus et auctoritate Grani Liciniani, Berliner Studien für klassische Philologie und Archäologie 16, 3. Heft 1896; **Kornemann,** Deutsche Literaturzeitung 1897, col. 1333 sqq.; **H. Peter,** Berliner Wochenschrift für klassische Philologie 1897, col. 799; **F. Rühl,** Berliner philologische Wochenschrift 1898; **E. Wölfflin,** Jahrbücher des archäologischen Instituts in Rom 1900; idem, Rheinisches Museum 1902, 318; **M. Flemisch,** Granius Licinianus, eine text-, sprach- und quellenkritische Untersuchung; idem, Archiv für lateinische Lexikographie, herausgegeben von E. Wölfflin 9, 265.

Quare non supervacaneum fuerit, quod **Guido Camozzi,** vir doctissimus, natione Italicus, qui iam in 'Rivista di Filologia' 28, fasc. 2, 268 sqq. (1900), quibus ex fontibus Granius hausisset, disputaverat, omnibus omnium, qui huius auctoris fragmenta attigerant, emendationibus diligentissime congestis novisque additis suis tertiam Grani editionem curavit. Quamquam hisce ipsis temporibus nonnullae dissertationes et commentariola haud parvi momenti ad emendandos Grani libros scripta et divulgata sunt, quae cum eodem tempore, quo Camozzi editionem parabat, vel paulo post ederentur, nullo modo ab illo respici poterant (cf. quae in 'Archiv für lateinische Lexikographie' 12, 440 disputarim de hac re), ut sincera quaedam et integra imago Grani Liciniani orationis, qualis nunc est, ex editione a Camozzio curata non elucere videatur.

Quodsi cunctabundus quidem et resistens perpaucis annis interiectis Grani Liciniani libros, quantum eorum exstat, recognoscere et emendare eorumque novam editionem curare aggressus sum, qua novissimae emendationes non solum divulgatae typisque mandatae, sed etiam ad hoc tempus, ut Horati verbis utar, a me pressae continerentur, cum **E. Woelfflinio** hortante et stimulante tantum laboris subii, tum quia, quamvis exigua et obscura sint fragmenta, tamen 'applicatione quadam animi, non cogitatione, quantum illa res utilitatis esset habitura' ad scriptorem adducor, cuius 'chartulas' per complures annos etiam atque etiam volverim.

Atque in editione curanda enixe operam dabam, ut contextum, quantum possem, emendarem lacunasque passim hiscentes explerem. Quo in labore perficiendo etsi non ignoro opus fuisse, ut codicem denuo inspicerem accuratissimeque conferrem, tamen cum nuntio codicem remedio illo chemico a C. Pertzio ad scripturae restitutionem adhibito deletum esse allato (cf. Dieckmann l. c. p. 13, not. 2) id susceptum haud magni esse mihi videretur, cum omnes dissertationes et commentariola, quae sunt de Granio Liciniano, tum primam illam editionem a C. Pertzio et alteram a Heptade philologorum Bonnensium curatam, quarum utraque collatio a C. Pertzio facta continetur, et

tertiam, quam G. Camozzi curavit, adhibere satis habui. Omnes emendationes a doctissimis, quos supra dixi, hominibus allatas diligentissime examinabam ac si quae mihi probabiles visae erant, in contextum recipiebam, multas novas ipse proferebam collatione C. Pertzii nisus et scripturae reliquias acuratissime excutiens et respiciens et divinatione quadam verborum contextum et rerum connexum coniectans.

Non ignoro quidem maiore me nonnunquam fuisse audacia fortasse, quam quae omnibus probetur. At est auctor, quo in emendando omnes rationes, quas existimatores in scriptoribus veteribus iudicandis sequi solent, tamquam ut ad scopulos allidantur et dirimantur, quo in sanando haud scio an illa ratione ac via uti non alienum sit, quam medici Graeci *κάειν καὶ τέμνειν* appellare consueverant.

In **apparatu critico** non modo codicis scripturam, quantum mihi ad emendationes confirmandas et explicandas opus esse videbatur, sed etiam eas coniecturas, quas in contextum recipiendas non esse putabam, religiose et diligenter posui et si quae coniecturae a me ipso factae in contextum insertae erant, quarum consuetudinem et usum, cum non in aperto esse viderentur, edocenda esse censui, testimonia ex aliorum scriptorum auctoritate repetita eodem attuli.

Praeterea inter contextum et apparatum criticum **eos aliorum scriptorum locos, quae ad res a Granio Liciniano relatas pertinent,** adnotandos esse iudicavi, primum quidem, quod haud exiguae emendationes et a ceteris existimatoribus et a me allatae illis fulciri videntur, deinde quod multos locos, ut est oratio quasi abrupta et abscisa, non plane intellegas nisi illis collustrentur, postremo quod aliquot enuntiata magni momenti mihi esse videntur, unde quos ad fontes Grani Liciniani libri referendi sint excutiatur.

Ac de **fontibus** huius scriptori cum a Camozzio aliisque tum a Dieckmannio subtilissime et doctissime disputatum est neque homines docti plane consentiunt. Ego quid de fontibus Grani iudicem, in dissertatione mea (v. s.) explicui, ubi in extremis chartulis scripsi: „Wir fassen das Ergebnis unserer Quellenuntersuchung in folgende Sätze zusammen: 1. Granius gibt eine Geschichte des römischen Volkes im Grundriß und zwar nach Vorlage der **Epitome** des Livius. 2. Dieser Grundriß hat aber eine bedeutende Erweiterung erfahren durch zahlreiche größere Einlagen. Letztere sind indes ganz anderer Natur als die fortlaufende Geschichtserzählung. Hier liegt **eine** Quelle zu Grunde, und dieser ist nichts entnommen als die nackten historischen Tatsachen, dort haben wir es offenbar mit **Quellenkontamination** zu tun, und der Autor ist redseliger. Es ist aber nicht wahrscheinlich, daß diese Quellenvermengung erst in dem Augenblicke geschah, als Granius sein Werk schrieb. Diese Exkurse, wie der über die römische Reiterei, und Biographien, wie die des Antiochus Epiphanes und Sokrates Chrestus, bilden in sich abgeschlossene Partien und sind mit dem fortlaufenden Grundriß nur obenhin verkittet. Das gibt uns zu der Vermutung Anlaß, daß Granius dieselben schon parat hatte, als er sein Werk zu schreiben begann, und daß es wohl möglich ist, daß sie aus Excerpten genommen sind, die sich der Verfasser schon früher aus verschiedenen Autoren zusammengestellt hatte und die sich der Hauptsache nach auf Raritäten erstreckten der Geschichte sowohl als anderer Gebiete.

Wir formulieren daher unser Gesamturteil über Granius folgendermaßen: Granius hat einen **Grundriß der römischen Geschichte** entworfen, der ihm aber nur die Handhabe bieten sollte, an der er die Ergebnisse seiner Suche nach **Antiquitäten** und **Kuriositäten** auszukramen gedachte. Er ist also fast mehr **Antiquitäten- als Geschichtsschreiber im eigentlichen Sinne.** Fassen wir aber Granius von der letztern Seite, und zwar mit Rücksicht auf das **Gerippe** seines Werkes, das eben doch ein **Geschichtsabriß** ist, so müssen wir allerdings . . .

den Worten Madvigs beipflichten: **Die Schrift war ohne Zweifel ..... ein Auszug der römischen Geschichte, wesentlich aus und nach dem Livius."** Neque adhuc causae rationesque allatae sunt, quibus rationibus ea sententia imminuatur.

At Granium Licinianum non ex ipsius Livi a. u. c. libris hausisse, verum ex **epitoma** illa, quam Tiberio imperitante scriptam esse homines docti edocuerunt (cf. Sanders, Die Quellenkontamination im 21. und 22. Buch des Livius, erster Teil. Diss. inauguralis Monacensis, 1897 et Frid. Drescher, Beiträge zur Liviusepitome. Diss. inauguralis Erlangensis, 1900), in diss. mea p. 58sqq. tria argumenta attulisse censeo.

De **nomine** scriptoris, item de **usu verborum** et **vetustate** cf. ibidem. Multa quidem in medium profert Dieckmann, unde efficiat Granium altero p. Chr. n. saeculo ponendum esse, et ego scriptorem inde ab ducentesimo p. Chr. n. anno fuisse cum aliis testimoniis tum indiciis ex usu verborum repetitis, quae sunt: **auscultare** (p. 12, 3), **nostro corde noscere** (p. 8, 3), **derepente** (p. 13, 7), **scio quod** (p. 2, 9, cf. Arch. XI, p. 266), **nam** (p. 6, 7 et 11, 2), in diss. mea p. 11 satis edocuisse arbitror.

Postquam perpauca adnotavi, quae ad Grani Liciniani scribendi rationem, fontes, usum verborum, vetustatem pertinent (plura legas ap. C. Pertzium, Dieckmannium, in diss. mea et a.), non alienum esse videtur de **librario** codicis paululum disserere. Non iteraturus sum quae C. Pertz (praef. caput V et VI) amplioribus verbis explicuit, ut nihil iam adnotem de forma litterarum, quas maximam partem capitales intermixtis uncialibus atque recentioribus fuisse ibi legas, neque de orthographia codicis, qua in re persaepe et vocalium litterarum et consonantium permutatio facta est, neque de compendiis a C. Pertzio diligentissime congestis, nisi quae cum munere emendatoris artissime cohaereant.

Quod enim p. 24, 7 scripsi: **'quinque et sexaginta milia peditum, equorum quindecim milia'**, haec coniectura confirmatur potissimum compendio Q·. Cf. diss. meam p. 45: „Pertz schreibt QUINQ·. So hat Granius aber nicht 'quinquaginta' gekürzt, sondern quinque. Ferner steht vor 'peditum' (Heptas) TA, die Überreste zweifelsohne eines nomen numerale, das zwischen 'quinque' und 'peditum' größtenteils ausgefallen ist. Nun sagt App. Mi. 49: *ὀκτὼ μυριάδων στρατὸς ἤθροιστο* .... Granius gibt aber nicht die Gesamtzahl; denn 'peditum equorum' ist nicht notwendig durch die Kopula 'que' verbunden zu denken. 'O' scheint der Rest eines Zahlwortes zu sein: O-U-V. Vgl. ferner App. l. c.: *καὶ τῶν πολεμίων ἀπώλοντο μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους καὶ τούτων ἦσαν* **οἱ μύριοι ἱππεῖς** *μάλιστα.* Nun liegt der Gedanke nahe, daß die Reiterei in jener Schlacht größtenteils gefallen sei; wir werden darum kaum fehlgehen, wenn wir dieselbe auf ca. 15000 Mann schätzen. Der Strich über XV kann entweder vom Abschreiber oder von Pertz übersehen worden sein. Daraus ergibt sich im Hinblick auf die Angabe Appians, daß in der genannten Lücke mit Wahrscheinlichkeit 'sexaginta' zu schreiben ist."

Deinde non mireris, quod librarius, ut est munus describendi laboriosum et id, quo vel mens vel oculi vel manus fatigentur, neglegentia quadam vel potius fatigatione hic illic vocabula vel omisit vel bis scripsit. Qua re scripturae codicis semel et saepius obscuritas allata est. Si enim p. 24, 3 accuratius inspexeris, versum excidisse intellegas. Exstat quidem haec scriptura:

SULLAATHENASRE
. . RSUSINPRINCIPESSE
. . . ONISETNOXIOSANIM
. . . . LENTIUSNECATISRELI
. . . SNECATISRELIQUIS.

In quarto versu utique litterae 'UIO' supplendae sunt. At non iam spatium exstat, in quo spatio 'ADUERTIT' ponas. Neque fieri potest, ut scriba has tantum litteras omiserit; nam connexus rerum mira quadam obscuritate obumbraretur adverbio 'violentius' sine dubio ad verbum

'necatis' pertinente. Quare scribam totum versum inter tertiam et quartam lineam omisisse censeo. Est ergo inter 'animadvertit' et 'violentius' lacuna indicanda. Excidisse videtur eadem fere res, quam Appianus servavit Mi. 37: τοῖς δὲ ἄλλοις συνέγνω. Ex vocabulis '**necatis reliquis**' bis scriptis nomen '**Mithridates**' excutias, cuius ad res Granius in versibus, quae sequuntur, sine dubio deflectit.

Hac **dittographia,** quam vocant, Grani oratio etiam aliis locis depravata videtur:

p. 5, 1 ex codicis scripturae reliquiis (cf. app. crit. ibidem) hoc enuntiatum mihi quidem elucere videtur: **balneas publice petere . . . . . perfusus unguentis;** alterum 'balneas' dittographiam iudico. Neque tamen arbitror hac coniectura totum hunc locum explanari. Quod Bonnenses coniectant 'potare cum plebe', non probabile censeo; nam Antiochum non in epulis comisationibusque 'unguentis perfusum' fuisse, sed in balneis Polybius testatur 31, 4. Codex quidem exhibet '. . . . UEL'; quare cum non iam appareat, quid exciderit, inter 'petere' et 'perfusus' lacunam indicavi.

p. 30, 3 codex exhibet: 'ADREGEMFECIT|REGEMREFERT'. Hac dittographia '**Mithridates**' excidisse videtur, quod nomen pro 'regem fecit' substitui.

In enuntiato, quod modo attuli, etiam syllabam 'GEM' commutatum esse censeo cum syllaba 'FERT'. Quare legendum iudico '**ad Mithridatem refert regem**'. Eundem lapsum librarii, quem Graece μετάθεσιν dicere solent, etiam p. 28, 6 adesse puto, ubi codex exhibet 'RUC . . |', ego constitui '**Curio**'. Et ex simili errore etiam ortum esse videtur, quod exstat p. 16, 4. Sine dubio legendum 'is ergo cum mille circiter **numero** collectis'. 'NUMERIS', quod codex exhibet, a librario falso scriptum esse videtur, quod 'COLLECTIS' in litteras 'IS' exit.

Postremo mirum, quod plura quam pro fragmentorum exiguitate enuntiata vel constructiones exstant, **quas Grani**

non esse pro certo habeas. Exclusi enim: p. 13, 11 '**Cn. Mallius ob eandem causam quam et Caepio L. Saturnini rogatione e civitate plebiscito eiectus**', quod enuntiatum a Pertzio, Dieckmannio, Camozzio servatur, a philologorum Bonnensium Heptade eiicitur et recte quidem (cf. diss. meam p. 24). Deinde p. 14, 1 app. crit. '**hoc anno Cn. Pompeius natus est atque Cicero**' non Grani esse iam Madvig iudicavit (l. c.), qui scribi vult: 'Rutilius consul collega Mallii [hoc anno Cn. Pompeius natus est] solus supererat reipublicae. Itaque [adque Cicero] cum . . .'. Ego melius esse arbitratus sum hanc interpolationem, qua oratio Grani contexta prorsus inepte dirimeretur, totam e contextu remotam in app. crit. tantum adnotare. Haud aliter iudices de enuntiato p. 27, 9: 'Ariobardianem ut servum respuit'. Servatur quidem id a C. Pertzio, Linkero, Dieckmannio, Camozzio; Bonnenses etiam 'gratia P. R. reconciliata' uncis includunt. Utrique errant: verba 'reliqua classe' non tam facile transmutes, quam Linker putare videtur; nam primum quidem non verisimile est hanc mutationem a librario factam esse; credas potius illum, si ea verba omisisset, plane neglecturum fuisse velut p. 24, 3; deinde enuntiatum 'gratia P. R. reconciliata' non cum altero illo 'Ariobardianem ut servum respuit' cohaeret, sed arte coniunctum est cum 'his compositis' et 'reliqua classe in Pontum proficiscitur', ut 'Ariobardianem ut servum respuit' prorsus inepte inter haec enuntiata irrepsisse videatur; glossema fuisse censeam ab altera manu in margine adnotatum, ut quantum interesset inter clementiam P. R. et Mithridatis crudelitatem, luculento exemplo illustraretur. Adfuisse quidem Ariobardianem Dardani una cum Sulla et Mithridate non negarim (cf. Plut. Sulla 24: Ἀριοβαρζάνην δὲ αὖθις καὶ Νικομήδην τοὺς βασιλεῖς προσαγαγὼν διήλλαξεν); quod autem apud Granium hoc loco memoratur, alteri, ut iam dixi, manui vitio vertendum censeo.

Quod porro p. 31, 7 exstat: '**Et Murena ex Asia triumphavit, et Valerius Flaccus ex Celtiberia et**

Gallia', quod enuntiatum ceteri servari volunt, id a me eiicitur, ut a rerum connexu prorsus alienum. Granius non rationem temporum neglexit, ut Camozzi putat, sed haec coacervatio, ut ita dicam, triumphorum inde exorta sit, quod eadem illa altera manus, quae annum natalem Ciceronis et Pompei adnotavit (v. s.), hoc quoque loco — cogites triumphos comparandi causa — adnotationem marginalem fecit. Item p. 32, 6: **'is Cn. Carbonis frater fuit'**, quod explicandi causa ad 'occiso Carbone praetorio' in margine adnotatum censeo, et p. 32, 9 'anno superiore', qua adnotatione 'iam ante' explicari videtur, uncis circumclusi. Censeo igitur has omnes interpolationes, quas modo in medium protuli, **glossemata marginalia** existimanda esse. Neque tamen apparet, ad quem ea referenda sint; alteram manum tantummodo dico fuisse. Neque magis in aperto est, utrum a scriba huius codicis in contextum inserta sint an iam antea irrepserint.

Hac occasione data non praetermiserim, quin de aliis locis sive a me emendatis sive adhuc non plane collustratis pauca addam:

p. 1, 1—9 . . . **Rutilius memorat — vel non nominabant]** ni fallor, enuntiato: 'Rutilius memorat — pro patria' continua rerum narratio interrupta est et enuntiato, quod sequitur: 'Similis illis . . . . .' contexitur. Neque tamen apparet, quae res hac chartula contineantur. Pro certo tantum habeas magnas aliquas fuisse. Atque Woelfflin monet pugnam ad Pydnam factam. Mihi quidem Camerinae in mentem venit, ubi C. Atilius Calatinus consul Romanus eiusque exercitus primo bello Punico devotione Calpurnii Flammae tribuni trecentorumque militum delectorum servatus est. Cf. Cato ap. Gell. 3, 7; Liv. per. 17; Flor. 1, 18; Oros. 4, 8; Ampelius 20, 15. Quare lacunas hunc in modum explebam: 'Similis ⟨illis⟩ fortitudine ⟨Calpurnius cum⟩ venissent ⟨ad illum collem, se⟩ hostibus inmisit. ⟨Quo saucio⟩ milites ⟨circumventi tempus⟩ extraxerunt, dum ⟨legiones⟩ evaserunt. Trecenti ⟨autem gladiis perfossi⟩ ceciderunt ⟨omnes⟩, quos imperator convocaverat ad consilium ⟨in⟩ commune capiendum'. At nomen numerale 'trecenti', quod Heerwagen coniectavit, pro certo non legam; neque nomen 'Caius', quod Pertz et septem Bonnenses scribunt, plus habet auctoritatis; nam praenomina Granius ut fere scriptores Romani per compendia scribit. Atque etiamsi 'Caius' hoc loco legendum esset, quid? Nonne nomen tribuni positum censemus? Quare non habeo, unde coniecturam meam satis confirmem, ut eam in contextum recipere audeam. Quodsi 'Rutilius' (v. 1) a me recte coniectatum est, non alienum sit res aliquas bello Iugurthino gestas commemorari, ubi Rutilius legatus Metelli fuit. Cf. Sall. b. Iug. 50 et saepius.

p. 2, 5 **cultu Castoris]** non mirum, quod Castor unus memoratur fratre Polluce neglecto; cf. Cic. Verr. 2, 1, 129: aedes Castoris; item div. 1, 98, quamquam aedes et Castoris et Pollucis sacra erat.

p. 2, 6 **duos celsos — continere]** cf. Furtwaengleri adn. in Rosch. Lex. s. v. 'Dioscuren': ein Dioskur allein kommt auch vor, z. B. in Suessa, **Reiter mit 2 Rossen**, Pilos, Palmzweig.

p. 5, 4 **Dianam ducere uxorem]** non alienum videtur communicare, quod Seneca suas. 1 de simili re narrat: cum Antonius vellet se Liberum patrem dici et hoc nomen statuis subscribi diceret, habitu quoque et commeatu Liberum imitaretur, occurrerunt venienti ei Athenienses cum coniugibus et liberis et *Διόνυσον* salutaverunt . . . . dixerunt despondere ipsi in matrimonium Minervam suam et rogaverunt ut duceret. Antonius ait ducturum, sed dotis nomine imperare se illis mille talenta.

p. 5, 4 **ceteris epulas instruentibus vasa e sacro protulit]** non probabilis videtur Keilii coniectura; credam potius Antiochum, qua erat dementia, ipsum vasa e sacro protulisse vel proferri iussisse; quare scripsi 'protulit'.

p. 5, 7 **e deae donis]** 'donorum', quod Bonnenses volunt, valde abhorret a scriptura, quam codex exhibet; neque magis probetur, quod Froehner proponit. Nempe

anulus ille donum deae iam antea erat; quare obscurum mihi videtur scribere: 'quem unum omnium deae donum reliquit', et Dieckmannii coniecturam accepi.

p. 5, 7 **Gracco iterum, cuius paulo antea memini, consule]** omnes coniecturae adhuc allatae reiiciendae sunt, 'meminisse de' abhorret ab consuetudine scriptorum Latinorum; cf. Krebs-Schmalz, Antibarbarus s. v. 'memini'. 'consule', quod exhibet codex, servandum.

p. 6, 1 **turpiter perit]** nulla coniectura adhuc allata satis confirmari potest. 'turpiter' convenire videtur non modo ad reliquias scripturae codicis, sed etiam ad genus mortis, quam obiit Antiochus; etsi ne haec quidem res plane perspici potest. E re esse videtur locum alterius Maccabaeorum libri 1, 13 in medium proferre: Cum in Perside esset dux ipse et cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneae consilio deceptus sacerdotum Naneae. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus et amici eius, et ut acciperet pecunias multas dotis nomine; cumque proposuissent eas sacerdotes Naneae, et ipse cum paucis ingressus est intra ambitum fani, clauserunt templum, cum intrasset Antiochus .... mittentes lapides percusserunt ducem. Polybius eandem rem attingit 31, 11 (cf. infra p. 6).

p. 7, 10 **nuntiatus]** non est, quod tempus mutetur; nam antecedit 'repertum' et codex exhibet 'NUNTIATOS'.

p. 8, 2 **De fratribus]** non modo haud ita valde abest a scripturae vestigiis, sed etiam convenit ad rem. Sententia huius loci nempe haec est: non omnia mirabilia in medium proferam ut satis nota; quod vero his duobus fratribus accidit, tam memoratu dignum est, quod nullo modo omittam.

p. 8, 5 **Ti. Gracchus]** mirum, quod nemo adhuc hoc nomen perspexit. Est idem Ti. Gracchus, quo consule Antiochum Epiphanem mortuum esse Granius tradit. Et ex nominibus 'Asturibus' et 'Iberis', quae illaesa paene exstant, facile intellegas res a Ti. Graccho in Hispania gestas hoc loco adnotari a Livio memorata lib. 40, 47—50.

p. 8, 7 **Qui cum augurales libros legeret]** non iactem hunc locum foedissime mutilatum a me restitutum esse, tamen partem aliquam emendasse mihi videor vestigiis scripturae accuratissime perspectis. Neque vero patet, quo modo hic locus cum eo, qui antecedit, cohaereat. Nam Gracchum illam epistulam ex Sicilia ad collegium augurum misisse constat. Quare propensus sim putare scriptorem digressum facere ab continua oratione eodem ferme modo, quo vitam Antiochi Epiphanis et vitam P. Lentuli p. 9, 6 descripsit (de hac scribendi ratione cf. diss. meam p. 60 sqq.).

p. 10, 7 **vita turpiter privatus est]** Heptadis coniectura valde refutatur scripturae reliquiis. De morte Antiochi cf. App. Syr. 46.

p. 12, 5 **ut desperata pace adorti sint postero die]** 'capta', quod se legisse H. Pertz confirmat, C. Pertz ceterique retinent, ex contextu submovi ut plane obscurum; librarii neglegentiae crimini vertendum videtur.

p. 12, 7 **Neque adduci potuit]** Dieckmann hoc enuntiatum paululum supra post 'voluit' (v. 1) transponendum censet. Minime vero. Cimbri postero die adorti sunt (sc. castra Mallii, quae hostium castris propiora erant). Caepio non multum aberat neque vero simultate quadam motus adduci potuit, ut exercitum iungeret (cf. diss. meam p. 18).

p. 13, 3 **quo ..... ludi sacri]** excidit, ut videtur, nomen proprium aliquod aut loci, quo loco, aut dei, cuius honoris causa ludi futuri erant.

p. 13, 5 **morsibus multos invadere]** scriptura codicis servetur.

p. 13, 10 **Amata]** Vestali nomen Amata mfuiss emonet Froehner. Cf. Preller, Myth.[3] 2, 161.

p. 15, 1 **suasissent]** sc. carmina Sibyllina. De connexu rerum cf. diss. meam p. 24 sq.

p. 17, 5 **praefecit]** sic cod. idque servetur.

p. 19, 1 **Marii iussu]** mutilatum codicem censeo, qui exhibet: 'MARIUSIUGULATI' fortasse pro 'MARIIIUSSUIUGULATI'.

p. 19, 7 **fuit, sed]** cod.: FUISSETET; neglegentiae scribae crimini dandum, nisi 'ETET' dittographiam iudices et 'fuit' ex 'FUIS' excutias.

p. 19, 6 **At]** supplendum mihi visum, quod contraria esse censeo duo enuntiata. „Hätte genommen werden können" vocabula 'capi potuit' in nostrum sermonem vertas.

p. 25, 1 **numero circiter decem milia]** 'septuaginta', quod posuit Heptas, iam a Camozzio remotum est, neque tamen 'decem' substitui cum illo, sed 'numero', quod optime convenit ad usum verborum. Cf. p. 6, 8 et p. 16, 4; 'decem' potius ante 'milia' ponendum est. De hac emendatione cf. diss. meam p. 46.

p. 25, 5 **ferocius]** cf. App. Mi. 49: *ἀσθενῶς δὲ τῶν Ῥωμαίων . . . . . μαχομένων* (sc. primo die).

p. 28, 7 **eique adiecit Paphlagoniam]** 'qui post est appellatus Philopator', ut Heptas scribit, e contextu removi; nam 'Paphlagoniam' codex sine dubio exhibet. De re cf. App. Mi. 21. Mithridates Paphlagonia potitus, sed a Sulla eam reddere coactus erat (Gran. p. 27, 1; Plut. Sull. 22), neque scio an Nicomedi, amico et socio populi Romani, data sit. De structura cf. Iust. 1, 2, 8: Aethiopiam quoque imperio adiecit.

p. 28, 7 **Comis et mansuetior ille . . . .]** cf. diss. meam p. 67 sqq.

p. 29, 1 **regnum — exsequebatur]** de re cf. diss. meam p. 68; de vi et structura verbi 'exsequi' cf. Plautus Trin. 686 (egestatem exsequi), Men. 982, Capt. 191. Coniectura 'Socrates' confirmatur enuntiato, quod sequitur: 'satis exercitus in priore fortuna', quam 'fortunam' Socratis interpretandam esse, quae sequuntur inde ab 'nam postquam' luculentissime edocere videntur.

p. 29, 9 **filius Aristonicae]** codex mutilatum, sed postulatur connexu rerum.

p. 30, 3 **Hanc Socrates ad Mithridatem refert regem ad bellum contra fratrem incitavisse]** de coniectura 'Mithridatem refert regem' iam supra explicui; de connexu rerum cf. diss. meam p. 69 sq.; expedit afferre,

quae apud App. Mi. 10 servantur: *Νικομήδει δὲ τῷ Νικομήδους τοῦ Προυσίου, Βιθυνίας ὡς πατρῴας ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποδειχθέντι βασιλεύειν, Σωκράτη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικομήδους, ὅτῳ χρηστὸς ἐπώνυμον ἦν, μετὰ στρατιᾶς ἔπεμψε· καὶ τὴν Βιθυνῶν ἀρχὴν ὁ Σωκράτης ἐς αὑτὸν περιέσπασεν*, et 57: *Νικομήδης δὲ αἰτιᾶται μέν σε καὶ Ἀλέξανδρον αὐτῷ τὸν τὸ σῶμα τρώσοντα ἐπιπέμψαι, καὶ Σωκράτη τὸν χρηστὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, καὶ τάδε αὐτὸς ἀμυνόμενος ἐς τὴν σὴν ἐμβαλεῖν.* Dicit quidem Appianus Socratem a Mithridate ad bellum contra fratrem incitatum esse, *ἡσυχάζοντα καὶ δικαιοῦντα τὸν πρεσβύτερον ἄρχειν* (l. c. 13), neque tamen legatis causam Nicomedis defendentibus ita magnam fidem habeas; nam ex Grani etsi mutilatis verbis cognoscas Socratem Nysa auctore a fratre regno depulsum et a Mithridate benigne receptum esse, quem eum impulisse censeas, ut fratri bellum inferret.

p. 35, 1 **et consules dato exercitu — legatum suum praemisit]** non dubium, quin tumultus Lepidanus describatur, neque tamen, quis connexus rerum verborumque contextus sit, plane apparet.

Non in animo erat unamquamque coniecturam etsi leviter tantum perstringere. Longum est. Ceterum emendationes ab aliis viris doctis allatae confirmatae sunt in libellis a me supra notatis, et multarum coniecturarum et emendationum rationes et argumenta ex apparatu critico locisque historicis a me in medium prolatis elucere mihi videntur. Non ignoro ne hunc quidem laborem ab omnibus partibus perfectum et absolutum esse, sed quod, quantum in me erat virium et roboris, in eum auctorem contuli, in quem et vulgare illud 'omnem humanam scientiam mancam esse' et alterum 'et voluisse sat esse' mirum in modum convenire videntur, hoc libellum emissum bona cum venia excipiatur et benigne iudicetur.

Restat, ut **E. Woelfflinio,** equiti illustrissimo, qui non modo, ut iam supra dixi, ad Grani quae supersunt edenda me stimulavit, sed etiam cum scientia illa atque doctrina, quae quanta in eo sint nemo doctus est qui

nesciat, tum benevolentia atque affabilitate omnibus quibus contigerat, ut cum eo essent, satis nota egregie me adiuvit, itemque **Heraeo,** doctissimo viro, qui litteris per E. Woelfflinium mihi datis aliquot Grani Liciniani emendationes mecum communicavit, gratias agam plurimas.

Scripsi Monachii mense Februario a. 1903.

M. Flemisch.

INDEX NOTARUM.

P = Carolus Pertz.
H = Philologorum Bonnensium Heptas.
M = Theodorus Mommsen.

Nomina ceterorum, qui emendationes Grani emiserunt vel per litteras mecum communicaverunt, per compendia non scripsi; eas coniecturas, quibus nomen auctoris additum non est, ad me ipsum referri velim.

| = finis versus.
|| = finis columnae.
‖ = finis paginae.
⟨ ⟩ = supplevi.
[ ] = exclusi.

GRANI LICINIANI

Liber XXVI. (?)

. . . R*u*tiliu*s* m*emo*|rat *cons*ules atque ⟨duces, qui⟩‖. . . *a*nimis hostem in | *pug*na acerrima *fre gera*nt, semet etiam | *dev*ov*er*ant, ut in | ⟨medios hostes se inmitter|ent⟩ ac vi*t*am ⟨profundere|nt pro⟩ *patria*. *Si*milis ⟨illis⟩ . . | . . . . neca*t*is . . . . . . ⟨se⟩ hostibus inmisit . . || . . . . *cecid*erunt, | *qu*os imper*at*or *convoc ave*rat ad consilium | ⟨in⟩ *co*mmune capien|-*dum*. A*d*iunct*am* cohortibus | ⟨turmam⟩ equi*tum* . . . . plu*ri mi* auctores *o*mittebant | ⟨vel non⟩ nominabant. |

---

1 RTILIU; Gaium Atilium *P* consules *P* (ETM . FABIŪ CŌSULES *idem in adn.*): M . . .|SAT . . . . ULES ⟨duces⟩ *Heerwagen* 2 animis *P* pugna *H in adn.*: . . . ˎA (inpetu acerrimo *P*) ERE|. . . INT; fregerunt *P* 3 . . . IOUEBANT; devovebant *H*; ipsos vovebant *P* UIEAM 4 . . . ˎRII DEMILIS; ceteri *P* (*addit* : idem ius iurandum praestitere) NECAᴛUS; necatus *H in adn.*; Caius ⟨Attilius⟩ *P* 5 ⟨semet ipsum⟩ *P* IᴏᴅɪERUN. . . OS IMPERIUᴏRIOSO . .| . . . BAT: quos imperium poscebat *P*; quos imperi socios convocabat *H in adn.* 6 ⟨in⟩ *Heerwagen*: . . . MMUNE 7 ACIUNCTˎCOROI . . | . . . . . AEQUI . . ɪ . ᴏ OPLU . . . | . .; *cf. Caes. civ. 3, 89, 1* (legioni nonae . . . . adiunxit octavam); *Liv. 22, 45, 6* (copias suis copiis adiungunt); *Bell. Alex.* (legioni XXXVI duas); *Tac. hist. 1, 31* (legio classica praetorianis adiungitur); ac iunctis copiis . . . . . equites vero plurimi *H*; iuncta corona . . . . equites *P* (*pro* cohortibus *desiderat Woelfflin* cortibus) 8 omittebant *P*: MITTEBANT ⟨neque⟩ *H* ⟨nec eos⟩ *P* *Totum locum Heerwagen constituebat hoc modo*: Saepe consules atque duces magnis animis hostem instantem acerrime reiecerunt; semet etiam ipsi devovebant, ut in cladem hostium verteret sua mors, ac vi eam petebant imperi idem ius rati. Uti P. Decius Mus Latino bello cum dis se manibus devovisset, equum hostibus inmisit. Accepimus, ut

⟨Ac de⟩ ordinibus et nomin|*ibus et* numeris ⟨legionum⟩ | *at*que militu*m* ⟨iam⟩ in *su*|perioribus libris dixi. Ve|rum de equitibus non | omittam, quos Tarqui|nius it*a* *instituit*, *ut prio*|res equites binos equos | in proelium ducerent. | Ea*m* co*nsuetu*dine*m* *Lace*daem*o*ne *cultu Castoris* in Ita|liam ve*nisse*, ⟨quem duos⟩ *c*elsos | dice*bant* con*tinere*. ⟨Verum⟩ *Ther*|am*pn*is Cas*tor*is et Pol|*lu*cis simulacra *σειραίους* | equos habent nullos. | *S*a*t*is ⟨habeo antiqui⟩ *ill*ius | *f*ani admonuisse, ⟨etsi⟩ |scio, quo*d* Spartiatae ar*tifices* quidam | *ἀνίππους fingebant*, a|li*i* *καλλίπ*-

---

3 quos Tarquinius ita instituit] *cf. Cic. de rep. 2, 20, 36*: . . . prioribus equitum partibus secundis additis M ac CC fecit equites numerumque duplicavit. *Liv. 1, 36*: neque tum Tarquinius de equitum centuriis quicquam mutavit, numero alterum tantum adiecit, ut mille et octingenti equites in tribus centuriis essent. *Cf. etiam Florus 1, 5, 2.*

---

cives senes, ubi Galli urbem intraverunt, in suis aedibus se devoverint. Trecenti vero olim in Sicilia obierunt mortem, quos imperium tribuni evocaverat ad consilium in commune capiendum. Tribuno adiunctum coronae decus gramineae: quis fuisset, plurimi auctores mittebant, Caedicium nominabant alii.

1 de *P* et (*ante* numeris) *H*: .I (numerisque *P*) legionum *H in adn.*; tribuum *P* (*aut* centuriarum *idem in adn.*) 2 atque *P*: iiiQ·; armisque *Madvig* ⟨iam⟩ *P* superioribus *H*: . . . || PRIORIB· 3 CUIT . P . CIPL IT *cf. Aurel. Vict. vir. ill. 2, 11* (tres equitum centurias instituit); multiplicavit ita *Woelfflin*; ita constituit *P*; duplicavit ita *H* 4 ut priores *P*: iiO|RES 5 eam consuetudinem — venisse *Woelfflin*: EACOoNIirfesDINEris D|E ˎINEiu . . . . cTttSeI-NITA|LIAMUEt . . . e; *cf. infra Heerwageni coniecturam* 6 quem — continere *Wölfflin*: . . . . idiiELSOS|DICETCONii . . . e; et equites celsos dixerunt *Unger in epistula ad H in praef. p. XXII communicata* 7 Verum Therampnis *Woelfflin*: . . . . . |AMENIS Castoris et Pollucis *P*: CASibuSETPOLLICIS 8 *σειραίους Heerwagen et ten Brink*: SIRIOS satis habeo antiqui illius fani *Heerwagen*: eAcISt . . . . . . iqiiamiUS | SANI; . . . . . quamvis sani *P* 9 QUOS 10 artifices *Heerwagen*: ARNIDACIET; ΑΡΝΙΔΑΣ. et *H*; *ἀρίμαντας* et *Camozzi* *ἀνίππους Heerwagen*: ANIΠΠOS; *ἀμίππους H*; *'Ανιπποστος P* fingebant, alii *Heerwagen*: TCCDIEATALI; eos dicebant, alii *H* *καλλίππους*. Appellati

πους. Appellat*i* | flexuntes a genere | . . . . quod . | . . . vocabant . . | . . *ἐφίππιον* . . .

H: ΚΑΛΛΙΠΟΥCAPPELLAT; *Καλλιππους* appellat (flexuntes) *P*; *καλλίππους* appellant. (flexuntes) Camozzi (quos Spartiatae, Amyclaei et quidam alii *ἱππαστάς*, *διμάχας*, *καλλίππους* appellant *Unger in epistula ad H, l. c.*) 1 genere: *sequitur in cod.*: PnIIDILIUM; pensilium *H*; textilium *Heerwagen*; pensilium ⟨corrigiarum⟩ *ten Brink* 2 *ἐφίππιον H*: EPIPHION (flexuntes a genere puerilium, quos Troiam vocabant, ludorum, quoniam ephippion iuvenes militares (ducebant) *Unger l. c.*)

p. 2, 7—p. 3, 2 . . verum de equitibus non omittam, quod Tarquinius fuit auctor, ut priores equites binos equos in proelium ducerent. Eam consuetudinem quidam negant Corintho in Italiam venisse; nec Graecos ea usos. Licet confirmare hoc, quod Amyclis Castoris et Pollucis simulacra siraeos equos habent nullos. Satis habeo antiqui illius fani admonuisse, nam Dioscuros statuariae artifices quidam *ἀνίππους* fingebant, alii *καλλίππους*. Appellat flexuntes a genere textilium, quod flegum vocabant; nam antequam ephippio adsuevit militaris licentia . . . *Heerwagen.*

GRANI LICINIANI

Liber XXVIII.

⟨Antiochus, qui . . . . . . Roma || dimissus⟩ *e*rat, mortuo fra|*tre* regnavit. Idem agi|*tav*erat bellum pos*te*|*a* *ind*icere Romanis, sed | *inh*ibitus dicitur ⟨Pers|ei⟩ *re*gis sorte. Perpauc|*is* *b*oni*s* magna misce|*bat* *ma*la. Incertae na|*turae* levitatisque su*m*|*mae*, *e*pulis comis|*ans* | *inter*venire, ad

1 Antiochus — Roma dimissus] *cf. Liv. per. 41*: Antiochi filius, obses Romanis a patre datus, mortuo fratre Seleuco, qui patri defuncto successerat, in regnum Syriae ab urbe dimissus . . . vilissimum regem egit. 4 incertae naturae] *Liv. l. c.*: adeoque nulli fortunae adhaerebat animus per omnia genera vitae errans, uti nec sibi nec aliis, **quinam homo esset,** satis constaret. 5 epulis intervenire] *Polyb. 26, 1 (Hultsch)*: ὅτε δὲ τῶν νεωτέρων αἴσθοιτό τινας συνευωχουμένους, οὐδεμίαν ἔμφασιν ποιήσας **παρῆν ἐπικωμάζων μετὰ κερατίου καὶ συμφωνίας.** *Diod. 29, 32*: καθόλου δ' εἴ τινας τῶν νέων αἴσθοιτο ἀφ' ἡμέρας μετ' ἀλλήλων γινομένους, ἐξαίφνης **ἐπὶ κῶμον παρεγένετο μετὰ κερατίου καὶ συμφωνίας.**

1 . . . . . RAT (. . . qui Antiochiam advenerat *P*) 2 agitaverat *P*: AGI | . . . ERAT; cogitaverat *Camozzi* postea indicere *P*: POS . . | . . . . . CERE 3 inhibitus *M*: . . . . LBITUS; prohibitus *H* Persei regis *Keil*: osog | . . . . NIS; Apollinis *H in adn.*; Osogoae Iovis *Meinecke*; Macedonis *Keil*; praematura morte *C. G. Schmidt* 4 bonis *M*: . . . NIX miscebat *P*: MISCE | . . . mala: . . ⋌A; *cf. Sall. Iug. 85, 23*: maiorum gloria . . . neque **bona** neque **mala** eorum in occulto patitur; *ibid. 73, 4*: in utroque magis studia partium quam bona aut mala sua moderata; vitia *M*; *cf. autem Liv. 21, 4, 9*: has tantas viri virtutes ingentia vitia aequabant; *item Sall. Cat. 11; Nep. Paus. 1, 1; Val. Max. 6, 2, 1* naturae *M*: NA | . . . . S 5 summae *M*: SUL | . . . epulis comisans intervenire *H*: RULISCOMISABAR | . . . . ENIRE; . . . . . comissabundus venire *M*

sympho|*nia*m n*u*dus saltare, | *ba*lneas publice petere | . . . . perfusus ungue*ntis*.

Asturcone pom|*pam* *a*gebat et *se* sim|*ulab*at Hierapoli Diana*m* | *du*cere uxorem, et cet|*eris* epula*s* *instruentibus* | ⟨vasa e⟩ sacro protuli*t* | ⟨et⟩ ce*n*atus *d*e mensis | ⟨ea⟩ *ab*stulit *in* dotem ex*cepto* *anulo*, quem *un*um || omnium ⟨e⟩ deae donis | reliquit. Gracch*o* iter|*um*, cuius paulo

1 nudus saltare] *Polyb. 31, 4*: καὶ **τῆς συμφωνίας προκαλουμένης** ἀναπηδήσας **ὠρχεῖτο** καὶ ὑπεκρίνετο μετὰ τῶν γελωτοποιῶν. *Diod. 31, 16*: **τῆς συμφωνίας προκαλουμένης** ἀνεπήδα **γυμνός,** καὶ τοῖς μίμοις προσπαίζων **ὠρχεῖτο.** balneas petere] *Polyb. 26, 10*: **ἐλούετο δὲ κἀν τοῖς δημοσίοις βαλανείοις,** ὅτε δημοτῶν ἦν τὰ βαλανεῖα πεπληρωμένα, κεραμίων εἰσφερομένων αὐτῷ **μύρων τῶν πολυτελεστάτων.** 3 Asturcone — agebat] *cf. Polyb. 31, 4*: ὁ δὲ χειρισμὸς ἐγίγνετο τῶν πραγμάτων ἐ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. **ἵππον γὰρ ἔχων εὐτελῆ παρέτρεχε παρὰ τὴν πομπήν,** τοὺς μὲν προάγειν κελεύων τοὺς δ' ἐπέχειν. *Diod. 31, 16, 2*: . . . παρέτρεχε γὰρ παρὰ τὴν πομπὴν ἱππάριον ἔχων εὐτελές . . . .

1 . . . . LNEASPUBLICEFUN | . . . . TUALNEASPETERE | . . . . UELPERFUSUSUNGUE | . . . .; per balneas publice ungi *M*, balneas petere vel perfusus unguento *P*; . . . publice frequentare balneas, potare cum plebe perfusus unguentis *H* (*in adn.* perganeas); et balneis publice uti plebe balneas frequentante *Keil* 3 . . . ETEBAT; regebat *Bernays*; ducebat *H* se *H*: REI; simulabat *Bernays*: SIM . . . . AT 4 Dianam *P*: DIANA; deam *Hirschfeld* ETCET | . . . . EPULATIEAQU EPERBERE | . . . . SACROPROTULIS; et ceteris epulantibus . . . . *H*; et cum ut ad epulas aurea et argentea vasa sacra protulissent *Keil* 5 de mensis ea *Keil*: . . . . CAUSATUSEMANSIS | . . 6 abstulit *H*: . . . TULIT in *H*: EI excepto *H*: EX | . . . .; extra *Keil* anulo *H in adn.*: . . UM; anulum *Keil* unum *P*: ILLUM 7 DEAEDONIS; deae donorum *H*

3—7 simulabat Hierapoli Dianam ducere uxorem, et deinde cum ad epulas sacerdotes scyphos e sacro protulissent, unus tantum remansisset, omnes tulit in dotem, excepto illo, quem unum omnium deae donum reliquit *Froehner* 7 GRACCIITER | DECUIUSPAULOAUTEM | MEMINICONSULETUR | I | OITETERITNOCTURNO; Gracchi iterum *M*; de cuius paulo antea memini, consulatu *M* . . . . interiit nocturno *P*; Graccho iterum [de cuius paulo antea memini] consule . . . perit nocturno *H*;

ante | memini, consule tur|*piter* perit noctu. | Corpus eius cum Antio|chiam portaretur, exterr|itis subito iumentis in| fluvium abreptum | non comparuit. Has il|le *poenas* tanti sacri*leg*|*ii* . . . . . . expendit.

Duos | colossos duodenum | cubitorum ex *aere* | unum Olympio, alterum | Capitolino Iovi *dedica*|*verat*. Athenis Olympion | *exstruere* ⟨e⟩ lapide *mar*|*moreo* instituerat. Nam columnas aliquot nu|mero circumdederat. | *Aedes* nobilissima Olym|pi*i* Iovis Atheniensis diu | imperfecta perman|se|*rat* . . . .

1 turpiter perit] *cf. Polyb. 31, 11*: ἀναχωρῶν ἐν Τάβαις τῆς Πέρσιδος ἐξέλιπε τὸν βίον, δαιμονήσας, ὥς ἔνιοί φασι, διὰ τὸ γενέσθαι τινὰς ἐπισημανίας τοῦ δαιμονίου κατὰ τὴν περὶ τὸ προειρημένον ἱερὸν παρανομίαν. 6 Athenis Olympion exstruere — instituerat] *cf. Liv. 41, 20*: magnificentiae vero in deos vel Iovis Olympii templum Athenis, unum in terris inchoatum pro magnitudine dei, potest testis esse. *Vell. 1, 10*: Athenis Olympieum inchoavit.

Graccho iterum, de cuius paulo antea memini consulatu, terrore perit nocturno *Keil* (turpiter perit. *Schmidt*; visu interit *Dieckmann*; torpore *vel* turgore *H in adn.*; in itinere perit *Francken*) 2 iumentis *M*: IUUENTIS 3 comparuit *M*: COMI . . . RUIT (abreptum. non comparuit *Schmidt*) HASIL|LEMETAPIoTANTISACRITER|GLISCENTISEXTENDIT; has ille poenas infandi sacrilegi deis laesis expendit *Keil* (*pro* 'laesis' *reponit Camozzi* 'iratis'); has ille poenas infandi sacrilegi incensis expendit diis *Dieckmann* (*respiciens, quae in cod. sequuntur* DUS); has ille poenas tanti sacrilegi expendit *Bursian* 5 ex aere *M*: EXMEDEA; ex Media *Francken*; ex Media . . . . *Camozzi cum Dieckmannio, qui post verba* 'ex Media' *excidisse putat* 'reversus. Antiochiae', *quibus verbis unus versus expleatur* 6 dedicaverat *Bursian*: DEORcA|TURET 7 ETMURESLAPIDEMTAs| . ONE INSULUERAT; exstruere e lapide marmore instituerat *Bursian*; muro lapideo . . . instruxerat *Camozzi in adn.* (duos colossos duodenum cubitorum exstruxit, unum Olympio alterum Capitolino Iovi. dedicavit et Athenis Olympion et muros lapide . . . . . instituerat *Keil*; d. c. d. c. ex aere, unum Olympio alterum Capitolino Iovi. decoraverat et Athenis Olympion, et muros lapide . . . struxerat *H* (Capitolino Iovi. dedicatur *M*; et Athenis Olympio . . . lapidem . . . . consuluerat *P*) 8 numero *Bursian sec. cod.*; numero . . *P*, *qui numerum desiderat* 9 permanserat *P*: PERMANSE; permansit *H*

. . . *at*que alia *mirabilia nu*|*ntiantur* . . . . suis *plorantibus* | redisse . . . . . . tradit Aemi|liam nobilem feminam | *rogo* impositam tubi|cinum concentu *mir*|*e* excitatam.

De Cor*fidiis* | fratribus quasi fabula | est. Maior frater heredem ⟨minorem fratrem⟩ instituerat lectoque testamento revixit maior. ⟨A⟩ *fratre ait* se dimissum. | Eum petisse, *decies* funeri s|*uo* erogaretur, et locum | ⟨in quo defodisset aurum⟩ | *indicasse et filiam sibi com*|mendasse. Aurum prae|dicto loco repertum | ⟨et⟩ frater *heres* repentino | *mortuus* nuntiatus.

Mult|a *mirabilia omittenda* | . . . . . existimavi | nec op-

4 Corfidiis] *Varro ap. Plin. n. h. 7, 52, § 177*: e duobus fratribus equestris ordinis Corfidio maiori accidisse, ut videretur exspirasse apertoque testamento recitatum heredem minorem funeri institisse; interim eum, qui videbatur exstinctus, plaudendo concivisse ministeria et narrasse a fratre se venisse, commendatam sibi filiam ab eo, demonstratum praeterea, quo in loco defodisset aurum nullo conscio et rogasse, ut iis funeribus, quae comparasset, efferretur. Hoc eo narrante fratris domestici propere annuntiavere exanimatum illum, et aurum, ubi dixerat, repertum est.

1 EIQUEALIAMLIIILI EENI|U . CI . . . N.; alia miracula nuntiantur *H* SUISPEC . SITS . . I|REDISSECELESTRACT; *ante* 'tradit' *nomen auctoris excidisse videtur*; *an* Caelius? 2 Aemiliam *M*: AsMI|LIAM 3 rogo *M*: RICRO MI . . | . .; ad vitam *H*; memorant *M* 4 Corfidiis *H*: CORTICIIS MAIOR FRATERHERE|DEMLL INESFIMINE . . | . . U ERIT; m. f. heredem minorem instituerat *M*; m. f. herede minore facto mortuus erat *H* 5 lectoque testamento *P*: LEGIO'QUE . . ES . . . | MENTO 6 revixit maior *M sec. cod.*; revixit. a minore fratre *H* A fratre ait *M*: ERATTSONIDT dimissum *P*: DIMISSUS; remissum *H* 7 decies (= X) *M*: T; ut *P* FUNERIS|EROGARETUR; funeri erogaretur *M*; funere illo efferretur *P* ('suo' *coniecit H*) *inter* 'locum' *et* 'indicasse' *versus excidisse videtur, quem verbis Varronis (l. c.) explere possis* 8 EDACNESSECTFIIIUI . . . I . . E . . . E|MENDASSE; indicasse *H* (edocuisse *M*) thesauri *M* et filiam *M* (filiamque *H*) sibi *H* commendasse *M* 9 et frater — mortuus *M*: . ETFRATERERISREGENIMIO|N . . . TIS NUNTIATOS; nuntiatur *M* 11 M . . . SISU omittenda — existimavi *H* (*addit*: in his historiis): INITTONDSmDISDIET . . IRPIoEXPETIMAU

plendae sunt hu|iusmodi cognitionibus ‖ chartulae, cum satis | . . . . . . usu et . . . . . . | . . *De fratribus* tantunde*m* | opus fuit nostro cor|*de* noscere, quantum | memoriae tradere | . . . . |

Idem ergo *Ti. Gracchus*, *qui* . | . . . *depulsis* egerat | ⟨in⟩ Asturibus, genere ⟨feroci⟩ | . . . ., tum ivit in Hibe|res. *Qui cum augurales libros* | legeret, *collegio se* | *esse* doctum

6 Asturibus — Hiberis] *cf. Liv. 40, 47—50.* 7 qui cum — scripsit etc.] *Cic. n. d. 2, 4*: . . . post ex provincia litteras ad collegium misit se cum legeret libros recordatum esse vitio sibi tabernaculum captum fuisse hortos Scipionis, quod, cum pomerium intrasset habendi senatus causa, in redeundo cum idem pomerium transiret, auspicari esset oblitus; itaque vitio creatos consules esse (*item div. 1, 17, 33*). *Val. Max. 1, 3*: a Tiberio enim Graccho ad collegium augurum litteris ex provincia missis, quibus significabat se, cum libros ad sacra populi pertinentes legeret, animadvertisse vitio tabernaculum captum comitiis consularibus, quae ipse fecisset, eaque re ab auguribus ad senatum relata, iussu eius C. Figulus e Gallia, Scipio Nasica e Corsica Romam redierunt et se consulatu abdicaverunt. *Cf. Plut. Marc. 5*: *ὅταν ἄρχων ἐπ' ὄρνισι καθεζόμενος ἔξω πόλεως οἶκον ἢ σκηνὴν μεμισθωμένος ὑπ' αἰτίας τινὸς ἀναγκασθῇ μήπω γεγονότων σημείων βεβαίων ἐπανελθεῖν εἰς πόλιν, ἀφεῖναι χρῆν τὸ προμεμισθωμένον οἴκημα καὶ λαβεῖν ἕτερον, ἐξ οὗ ποιήσεται τὴν θέαν αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς.* ***Τοῦτο ἔλαθεν,*** *ὡς ἔοικε,* ***τὸν Τιβέριον καὶ δὶς τῷ αὐτῷ χρησάμενος ἀπέδειξε τοὺς εἰρημένους ἄνδρας ὑπάτους.*** *Ὕστερον δὲ γνοὺς τὴν ἁμαρτίαν ἀνήνεγκε πρὸς τὴν σύγκλητον.*

2 pEpEnDITUSUSETCOIT⸜|LE; . . . usu, sed gesta . . . *H*; defendat usus, et *P* SeDeCeDRIBU; . . . a maioribus *H* tantumdem *H*; TANTŨDE; tantum modo *Francken* 3 nostro corde noscere *H*: NOSTROCOR eNOSCERE; nos recognoscere *Francken*; nostro corpore noscere *P* *sequuntur post* tradere *in cod. hae literae*: sEPIhETINEPEROSsi . . . .; utile videtur *Dieckmann* 5 IDEMERGOFI . ASSUSI . . . | . . . lCHIB · EP . SISEGERET | . ATURIB · GENERE . . . . . . | . TUTUMIUITINHIBE|sES — egerat: *cf. Eutr. 8, 9* (Antonius Antiochiae et circa Armeniam agens), *9, 7* (Lic. Valerianus in Raetia et Norico agens), *Tac. h. 2, 39, 11* (copiae trans Padum agentes), *ibid. 1, 74. 2, 63* — genere: *cf. Iust. 2, 3, 16* (Scytharum genus) *Flor. 2, 3, 4* (durum atque velox genus), *item Liv. 1, 18, 4 et a.* 7 EAUE . URs . . . Ieil . . . iT . II ELEGEREC . . . . SUESSE . . . |

scripsit se ex|tra *pomerium* auspi|*cari* debuisse, cu*m ad ha*|benda ⟨in campo⟩ *comitia* con|tende*ret*, *quoniam po*|meriu*m finis* esset *ur*|banorum a*uspiciorum*. | Se vero in villa *Scipio*|nis tabernaculu*m* | posuisse, *et quom ingrederet*|ur pomerium . . . .

. . . ⟨De P. Lentulo, qui⟩ *fu*‖erat consul *c*um Cn. Do-|mitio, non fuit omit|*t*endum. Nam clarus | vir fuit et rempublicam iuvit. | ⟨Ei⟩ praetori urbano se|natus permisit agrum | Campanum, quem om|nem privati posside|bant, coëmeret, *ut* publi|cus fieret. Et possesso|res Lentulo concesse|runt pretia constitue|ret. Nec fefellit vir ae|quus; nam tanta mo|deratio*ne* usus est, ut et | *rei* publicae commod*a*ret ⟨et⟩ pos|*s*essionem tempera*r*|*et*. ⟨Nam⟩ *pecun*ia *publica coëmit iuge*|ra ⟨ad⟩ quinquaginta | ⟨milia⟩. Et agrum in *Ca*|*mpania inter priva*tos divisum | ⟨publicavit⟩

9 agrum Campanum — coëmeret] *cf. Cic. de l. agr. 2, 30, 82*: cum a maioribus nostris P. Lentulus, qui princeps senatus fuit, in ea loca missus esset, ut privatos agros, qui in publicum Campanum incurrebant, pecunia publica coemeret, dicitur renuntiasse nulla se pecunia fundum cuiusdam emere potuisse, eumque, qui nollet vendere, ideo negasse. *Cf. etiam Liv. 42, 19.*

DESEDOCTUMQUIDIN . . . . TRADIDITAEREIUM AUSI|ioLiii RIDEBUISSET; se cum augurales libros legeret consules vitio creatos esse doctum, quod denuo extra pomerium auspicari debuisset *H* 1 cum ad habenda *etc.* *H*: CUIA . . | BEND. ⸜ipeciMLTIACON | TENDE . . NTIONIAM . . . . MERIUiOIGNISSUU . . . . | BANORUMALUPICI . . . . | SEUEROINUILLAM . . . . | NISTABERNACULU . | POSUISSETQUAEii . . . . | URPOMERIUMEICI . . . ; . . ipse vero cum intra moenia tabernaculum posuisset, qua dicitur pomerium, ei *etc.* *P in adn.* . . 6 ⟨de — qui⟩ *H*; P. Cornelius Lentulus, qui *P* ERAT consul cum *P*: CONSvLUM 7 OMIT | . ENDUM; omittendus *P* 8 ⟨ei⟩ *H* 10 ut *P in adn.*: ET 12 COMMODAETPOS | . . SSIONEMTEMPERAS | . . ; (rei publicae) commoda et possessorum temperaret *P* (temperans *M*) 14 . . . . . IAUALIA . DEMADUBE | . . . . IQUINQAGINT . A | . . . . ; . . . . . iugerum milia quinquaginta coemeret *H* ETAGRUMUINTA | . . . . . MINUISOSDIUISŨ | . . . .

et eum indic*to* ⟨pretio locavit⟩ e*t* m*u*lto plures | ⟨agros⟩ . . . . *recognitioni* | praepositus recipera|vit formamque agrorum | in *aes* incisam ad Liber|tatis fixam reliquit, | quam postea Sulla cor|rupit. Idem tamen do|tem filiae dedit sester|tia XXV.

Verum Anti*o*|chi Epi*p*hanis regnum | senatus filio Antiochi | Antiocho puero adtri|buit, qui paulo post *v*|ita tu*r*pi*te*r pri*v*atus est. | Id Demetrio, Seleuci | filio, qui datus obses | a patre erat pe*t*enti *den*|eg*a*rat, cum ille se et *puer*|*ul*um *R*omam *v*enis|se et aetate maiorem | esse ad annos XXIIII | praedicaret patriam | sibi etiam Romam es|se, senatum parentem, | et cum haberet . . . ‖ . . . . .

8 sqq. Demetrio] *Polyb. 31, 12, 5 sq.*: *διαθεμένου δὲ καὶ πλείονας λόγους αὐτοῦ* (i. e. *τοῦ Δημητρίου*) *πρὸς τὴν προειρημένην ὑπόθεσιν, καὶ μάλιστα προσδραμόντος ἐν τῷ λέγειν διότι συμβαίνει καὶ* ***πατρίδα*** *καὶ τροφὸν* ***τὴν Ῥώμην ὑπάρχειν αὐτῷ,*** *καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου ἅπαντας ἀδελφῶν* ***ἔχειν διάθεσιν τοὺς δὲ βουλευτὰς πατέρων διὰ τὸ παραγενέσθαι μὲν ἔτι νήπιος, τότε δὲ κατὰ ἡλικίαν ὑπάρχειν ἐτῶν εἴκοσι καὶ τριῶν,*** *ἐνετρέποντο μὲν ἅπαντες ἀκούοντες ἐν ἑαυτοῖς, κοινῇ γε μὴν ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ τὸν μὲν Δημήτριον κατασχεῖν, τῷ δὲ καταλελειμμένῳ παιδὶ συγκατασκευάζειν τὴν ἀρχήν.* *App. Syr. 46*: *Δημήτριόν τε τὸν Σελεύκου υἱὸν . . . . ὁμηρεύοντα ἔτι ἐν Ῥώμῃ καὶ ἔτος ἄγοντα τρίτον ἐπὶ τοῖς εἴκοσιν, ἐς τὴν βασιλείαν καταχθῆναι παρακαλοῦντα ὡς αὐτῷ μᾶλλον προσήκουσαν, οὐ κατῆγον.*

1 indicto p. locavit *H*: INDICIO | . . . .; in dicionem *P* et *H*: E . multto *P*: . . LTO ⟨agros⟩ *H* 2 recognitioni (. . ES . . INC . . |) *sec. Liv. 42, 19*: per **recognitionem** Postumii Albini magnam partem agri Campani quem privati sine discrimine passim possederant, recuperatam in publicum esse 3 aes *M*: EST 6 Epiphanis *P*: AEPITHANIS 7 E . . | ITATUIPɪAPRELIATUS; *Εὐπάτωρ* appellatus *M* 9 IUN|GEBAT; denegabat *Keil*; negabat *H* 10 puerulum *H*: Tʀɪ | . LɪɪUM; puerum *M* (trimum *idem in adn. apud P*) R. venisse *P*: SOMAMR . ENIS|SE aetate maiorem *P*: AETATEMMAIORẼ; aetate iam maiorem *M* 11 etiam *P*: ETIAM; iam *Camozzi* (et iam Romam patriam sibi esse *M*) 12 MIS‖, *quod in cod. post* 'haberet' *exstat vocibus* 'misericordiam senatus' *suppletur ab Hirschfeldio.*

GRANI LICINIANI

Liber XXXIII. (?)

. . . . ‖ vocitati. Et M. Aurelium Scau|rum consularem vi|rum ceperunt equo de|iectum. Nam is vocatus | in concilium ab is ni|hil indignum viro Ro|mano, qui tantis hono|ribus func*tu*s erat, aut | fecit aut dixit. Itaque in|terfectus est, cum pos|set effugere. Et nec ipsis | petentibus ducem se tra|dere sustinuit verecun|dia, ut amisso exercitu | incolumis esset. Qua | victoria Cimbrorum | territus Mallius con|sul litteris supplicibus | cum Caepionem orasset, | ut copiis iunctis simul | et exercitu ampliato | Gallis resisterent, impe|trare non potuit. Et cum | Rhodanum traiecisset ‖ et apud milites gloria|tus esset timenti con|suli se auxilium lat*u*|rum, ne communica|re quidem cum eo

2 vocatus in concilium] *Liv. per. 67*: **M. Aurelius Scaurus** legatus consulis a Cimbris fuso exercitu **captus est, et cum in concilium ab eis advocatus** deterreret eos ne Alpes transirent Italiam petituri, eo quod diceret Romanos vinci non posse, a Boiorige feroci iuvene **occisus est.** *Cf. Vell. 2, 12, 2. Tac. Germ. 37. Oros. 5, 16, 2. Quint. decl. 3, 13. Dion. Cass. fr. 89 (Melber)* 8 litteris — orasset] *cf. Dio Cass. l. c.*: *μετεπέμψατο τὸν Σερουΐλιον* 9 iunctis copiis] *cf. Dio Cass. l. c. Oros. l. c.* 10 impetrare non potuit] *cf. Dio Cass. l. c.*: *τὴν ἑαυτοῦ ἑκάτερον δεῖν φυλάττειν et Oros. l. c.*: . . . inter se gravissima invidia et contentione disceptant. Rhodanum traiecisset] *cf. Dio Cass. l. c.*: *καὶ ἦλθε μὲν πρὸς αὐτόν.* 12 ne communicare quidem — voluit] *cf. Dio Cass. l. c.*: *οὔτε ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ηὐλίσατο οὔτε τι* ***βούλευμα κοινὸν ἐποιήσατο.***

2 NAM; iam *Schmidt* 3 ab is *H*: ABHIS 5 ETNECIPSIS; et necem ipsum *Schmidt* 6 SETRA|DERESUSTINUIT; sed hac de re abstinuit *Schmidt* 7 Mallius *Camozzi*: MANLIUS

con|silium belli gerendi | voluit, nec legatis, quos | senatus miserat, ut co*n*|cordes essent simulque | rempublicam iuvarent, auscul|tare dignatus est. Cim|brorum etiam legatos | pacem volentes et agr*os* | petentes frumentu*m*|que, quod sererent, ita con|tumeliose submovit, | ut desperata pace ado*rti* | *sint* postero die. Castr*a* | eius non longe a Mal|lii castris constituta. Ne|que adduci potuit, cum *non* | multo abesset, ut exer|citum iungeret. Et ma|xima pars exercitus de||*leta est* ....||............. eo convenerant ... | .... quot reliqu*i* | fuerunt. ⟨Commissa est pugna⟩ p|ridie Nonas Octobres. Militum | *calon*umque non minus | ... m*ilia* periisse existim|*at* R*utilius R*uf*us ... | .... consu|les et equites Romani .. | ....

... || Matrona quaedam qua|*si* mente commota sedit |

---

3 Cimbrorum legatos — submovit] *cf. Dio Cass. l. c.*: *ὡς δὲ πρὸς Μάλλιον ὑπατεύοντα διεκηρυκεύσαντο, ὁ Σερουίλιος ἠγανάκτησεν, ὅτι μὴ πρὸς ἑαυτὸν ἐπρεσβεύσαντο, καὶ οὔτε τι συμβατικὸν ἀπεκρίνατο, ὀλίγου τε καὶ τοὺς πρεσβευτὰς διέφθειρεν.* 9 deleta est] *cf. Sall. Iug. 114. Tac. Germ. 37. Vell. 2, 12, 2. Dio Cass. l. c. Oros. 5, 16, 1. Eutr. 5, 1. Flor. 1, 38, 4. Plut. Lucull. 27.* 11 pridie nonas Octobres] *cf. Plut. Lucull.*: *ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἡ μετὰ Καιπίωνος ἀπώλετο στρατιὰ συμβαλοῦσα Κίμβροις . . .* **ἦν δὲ πρὸ μιᾶς νωνῶν Ὀκτωβρίων.**

---

1 LEGATIS; legatos *Camozzi* 5 contumeliose *P* CÕ|NTUMELIOSAE 6 ADOI...|CAPTAPOSTERODIECASTR.|; adorerentur postero die castra *H* ⟨se converterent⟩ ad oppugnanda postero die castra eius *etc. M*; adpugnarent (adsultarent *Woelfflin*) postero die castra *Keil*; ad arma redirent. capta postero die castra *Bursian* 7 Mallii *Camozzi*: MANLI Neque adduci potuit — iungeret: *Dieckmann censet hoc enuntiatum post* 'belli gerendi voluit' *inserendum esse* 9 deleta est *P*: D .|| 10 reliqui *H*: RELIQU .|; Reliqua *P* ⟨pugna facta est⟩ *Dieckmann* 11 pridie Nonas Octobres *Hirschfeld*: ..|RIÑONC ... OB· calonumque *H*: UIECIUMQ·

12 ... milia *Camozzi* (XLMIL *Francken*): SEMEL; semul *H*; simul *P* EXISTIM|.. TRIIIIHISPHULUS; existimantur *P* 13 Romani ⟨ex proelio effugerant⟩ *Dieckmann* 14 sedit in *P*: SED'|.N; consedit *H in adn.*

in *solio* Iovis. Itaque | lustratum est denuo | Capitolium. Et in Sabinis | Martis signum in *ca*|*put* devolutum nunti|atur. Et die, quo ... | .. lud*i* *sacri* futuri erant, | *cum* tubicines apud | aram concinerent, | *a*ngues nigri subito ap|*pa*ruerunt neque ante | *aram* concurrere et mor|*si*bus multos invadere | *d*esiverunt, quam tu|bicines conticuis|sent, nec usquam de|repente apparueru*nt*. | Aliquot matronae *e*odem somn*i*o monitae | *u*na eademque nocte de|*cem HS* sacris praestite|*ru*nt hocque sacrificatu*m* || aliquotiens, et carmen | in deos ⟨ab⟩ Am*ata* compo|situm nobilissimi pue|ri concinuerunt.

[Cn. | Ma*ll*ius ob eandem | causam quam et Caepio | L. Saturnini rogatione | e civitate *plebis*cito eiectus]. |

---

2 in Sabinis Martis signum etc.] *Iul. Obsequ. 42*: P. Rutilio Cn. Mallio coss. Trebulae Metuescae **antequam ludi committerentur, canente tibicine angues nigri aram circumderunt, desinente cantare dilapsi;** postero die exorti a populo lapidibus enecati; foribus templi adapertis, **simulacrum Martis ligneum capite stans inventum.** 12 Mallius] *cf. Cic. de or. 2, 28, 125*: quid de Cn. Mallii commiseratione dicam? Caepio] *Liv. per. 67*: **Caepionis,** cuius temeritate clades accepta erat, **damnati bona publicata sunt,** primi post regem Tarquinium, **imperiumque ei abrogatum.** *Val. Max.*

---

1 solio *Keil et H in adn.*: CONSILIO 2 in caput *M*: INCRE|..IT; increpuit ⟨et⟩ *P*; inversum ⟨et⟩ *Schmidt* 3 Et die, quo — futuri erant *Schmidt*: ETDIEQUODAMAN| ..LUDOSQUIFUTURIERANT; et die quodam ante ludos, qui futuri erant *P*; et die quodam ante ludos, qui futuri erant ... *Camozzi* 4 aram: ..SE *sec. P*; ⟨AR⟩AE *legit pater eius H. Pertz*; inter se *H* 5 MULTOS; multis *H* (mutuis *in adn.*) 7 DE|REPENTE; direpentes *H in adn.* aliquot *P*: ALIQUOD 8 somnio *Bernays*: SOMNO decem $\overline{\text{HS}}$ *Camozzi*: DE|..IB.; decem HS *H in adn.*; de dapibus *P sec. patrem*; de stipibus *M* 9 sacrificatum *H*: SACRIFICATU|; sacrificatu *P* 10 ab Amata *Froehner*: AMATAE; in deorum laudem *H. Pertz*; a matre *M*; a vate *H* 12—13 [Cn. Mallius — eiectus] *unci positi sunt a H, cuius in ed. legimus*: ex historia anni 651 propter Manli nomen ab epitomatore huc inlata 12 Mallius *Camozzi* MANILIUS; Manlius *H* QUAM; qua *Camozzi* 13 plebiscito *Bernays*: ESTCITO; est cito *P*

Rutilius consul collega | Ma*ll*ii so|lus super*erat* rei-publicae. Itaque | cum metus | adventa*n*tium Cimbro|rum totam quateret | civitatem, ius iuran|dum a iunioribus exegit, | ne qu*is* extra Italiam quo|quam proficisceretur,| missique per omnes o|ras Italiae atque portus, | qui prae-dicerent, ne | ulli minorem XXXV | annorum in navem || ⟨reciperent⟩ . . . .

4, 7, 3: tribunus plebis (sc. L. Reginus) Caepionem in carcere coniectum, quod illius culpa exercitus noster a Cimbris et Teutonis videbatur deletus, veteris artaeque amicitiae memor publica custodia liberavit. 3—7 *quae alia Rutilius providerit v. ap. Val. Max. 2, 3, 2.*

---

1 Rutilius — supererat reipublicae. Itaque cum *Madvig*: RUTILIUSCOS · COLLEGA|MANILIHOCANNOCN · |POMPEIUS-NATUSESTSO|LUSSUPERREP · ONITAEQ · | ADQ · CICERO-CUM; Rutilius consul collega Manili. Hoc anno Cn. Pompeius natus est solus super reponit aeque atque Cicero *P*; Rutilius c. c. Manli [hoc anno Cn. Pompeius natus est — solus superiore ponit — aeque atque Cicero] cum *H*; Rutilius c. c. M. [hoc anno Cn. Pompeius] solus supererat reipublicae. itaque [adque Cicero] cum *Madvig* (solus sub urbe positus *Hirschfeld*; solus super republica sollicitus *M*) 5 oras *P*: HO|RAS 6 ULLI; ullum *Schmidt* XXXU; probabilius XXXVI *H in adn.* 7 ⟨reciperent⟩ *H*; conscendere liceret *P*.

GRANI LICINIANI

Liber XXXV.

. . . || ipsum facere nisi quod | illa *s*uasisse*n*t, placuit, *id* quod | numquam alias ⟨ac⟩ pro col|legio, quid in libris fatali|bus s*criptum e*sset, palam | recitare. Constabat nota|ri *carm*ine Cinna se*xque* | tribunis patria pulsis tran|quillum otium et secu|ritatem futuram.

Et erat | auspicium et superiore | casu Mario oblatum. Nam | cum de *concla*v*i* fugien*s* | barbarus ape*r*tum reli-|

---

1 ipsum facere] *In fine superioris paginae scripta esse videntur, quae legimus ap. App. civ. 1, 64*: Ὀκταούϊος . . . ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρῆλθε, **τὸν Κίνναν ἐκτρεπόμενος** . . . . *Ibid. 1, 65*: ἡ μὲν δὴ βουλὴ **τὸν Κίνναν,** ὡς ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν καταλιπόντα ὕπατον καὶ δούλοις ἐλευθερίαν κηρύξαντα, **ἐψηφίσατο μήτε ὕπατον μήτε πολίτην εἶναι.** *Vell. 2, 20, 3*: **e qua** (sc. urbe) **pulsus** collegae optimatiumque viribus cum in Campaniam tenderet, ex **auctoritate senatus consulatus ei abrogatus est**. 4 Cinna sexque tribunis — pulsis] *Liv. per. 79*: **L. C. Cinna** . . . **pulsus urbe** a Cn. Octavio **cum sex tribunis plebis.** 7 fugiens barbarus] *Plut. Mar. 39*: **Ἐξῆλθεν οὖν εὐθὺς ὁ βάρβαρος φυγῇ,** καὶ τὸ ξίφος ἐν μέσῳ καταβαλὼν **ἐχώρει διὰ θυρῶν.**

---

1) EUASISSET; evasisset. placuit *etc. P*; illaesum misisset *Francken* (*qui conicit*: senatus censet non videri quicquam contra remp. ipsum (Octavium) facere, nisi quod illaesum (Cinnam) misisset) 2 id *Woelfflin*: ET ALIASPROCOL-LEGIO 3 scriptum esset *P*: SERiepOSSET 4 carmine — tribunis *M*: EAGmINECINNASEAC|TRIB'; carmina Cinnam, qui tribus patria pulsis *P* 6 PETERAT; repetam *Bernays*; referam *H* (referam et auspicium *ibid. in adn.*; praeterea auspicium est *M* 7 conclavi *P*: conclAuI; conclave (*omisso* DE) *H*

quisse*t*, egressus videt | asellum forte *o*biectis *ei ci*bar*i*is aquam petere. *Idem* | sibi p*raecipi* ratus orave|rat, ut se ad mare deduce|rent, a*tque ita* evaserat.

*I*s | ergo cum mille circiter | numer*o* collectis ad Cin-| nam navi pervenit *Telamonem* profectus. E*x* His|pania Brutus ce*terique* | exules ad eum *conflu*xerunt. Et *c*um

1 asellum] *Val. Max. 1, 5*: C. autem Mario observatio ominis procul dubio saluti fuit, quo tempore hostis a senatu iudicatus in domum Fanniae Minturnis custodiae causa deductus est. **animadvertit enim asellum, cum ei pabulum obiceretur, neglecto eo ad aquam procurrentem. Quo spectaculo deorum providentia quod sequeretur oblatum ratus,** alioquin etiam interpretandarum religionum peritissimus, **a multitudine,** quae ad opem illi ferendam confluxerat, **impetravit, ut ad mare perduceretur.** *Plut. Mar. 38*: *ὡς ἀγόμενος πρὸς τῇ οἰκίᾳ τῆς Φαννίας ἐγεγόνει,* ***τῶν θυρῶν ἀνοιχθεισῶν ὄνος*** *ἔνδοθεν ἐχώρει δρόμῳ* ***πιόμενος ἀπὸ κρήνης*** *ἐγγὺς ἀπορρεούσης· προσβλέψας δὲ τῷ Μαρίῳ λαμυρόν τι καὶ γεγηθὸς ἔστη πρῶτον ἐναντίον, εἶτα φωνὴν ἀφῆκε λαμπρὰν καὶ παρεσκίρτησε παρ' αὐτὸν ὑπὸ γαυρότητος.* ***Ἐξ οὗ συμβαλὼν ὁ Μάριος ἔφασκεν, ὡς διὰ θαλάσσης αὐτῷ μᾶλλον ἢ διὰ γῆς ὑποδείκνυσι σωτηρίαν τὸ δαιμόνιον· τὸν γὰρ ὄνον οὐ προσέχοντα τῇ ξηρᾷ τροφῇ πρὸς τὸ ὕδωρ ἀπ' αὐτοῦ τραπέσθαι.*** 4 cum mille — collectis] *cf. Plut. Mar. 41: παραλαβὼν ἐκ τῆς Λιβύης Μαυρουσίων τινὰς ἱππότας καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας τινὰς καταφερομένων, συναμφοτέρους οὐ πλείονας χιλίων γενομένους, μεθ' ὧν ἀνήχθη, προσβαλὼν Τελαμῶνι τῆς Τυρρηνίας. App. civ. 1, 67: Γάϊος δὲ Μάριος . . . ἐς Τυρρηνίαν κατέπλευσεν ἅμα τοῖς συνεξελαθεῖσιν καὶ θεράπουσιν αὐτῶν ἐπελθοῦσιν ἀπὸ Ῥώμης, ἐς πεντακοσίους μάλιστά που γεγονόσι.* 6 Brutus] *cf. Plut. Sull. 9. App. civ. 1, 60. Liv. per. 89.*

1 obiectis *P*: ABIECTIS ei *P*: ET (*omissum ab H*) cibariis *H*: ..|BARTIS; pabulis *P*; clitellis *Bernays* 2 idem *P*: TDE| praecipi *M*: PRAECITT 3 atque ita *Keil*; ATUIX; ac vix *H*; eaque via *M*; ac ita *P* (*qui legerat primo* ACCITA) 4 is *P*; IIS NUMERIS (*cf. autem Gran. pag. 6*: columnas aliquot numero; *item Gell. 1, 1, 2:* pedum numero sescenum; *Apul. met. 4, 20; 10, 13 et a.*); Numidis *Bernays* 5 Telamonem *P*: IALS|CHRON (Telamonem. profectus ex *Camozzi*; . . . profectus. et ex *H*: ETHISPANIA) 6 ceterique *M*: CELER . . . . | confluxerunt *M*: MIS . . . . | XERUNT

def*or*mis habitu et cultu ⟨ab iis⟩ | videretur, qui eum *flo*|rentem victori*i*s no*rant*, | supplicemque se omni*bus* | quasi oppressu*m* ab ini|micis commendaret, ⟨mox⟩ | legionem voluntar*iorum* | conscripsit. Cinnae*que de*|dit milites et praefecit ⟨eum⟩ | Sertorio et Papirio. Ite*m* | Milonio traditu*r* e*quorum* | p*ars*. *Illi praece*pit, *ut ad ur*|bem veniret, quae ⟨deserta⟩ | videret*ur*. *Cinnae* succes*sum* | hoc

1 deformis habitu et cultu] *App. civ. 1, 67*: *ῥυπῶν δ' ἔτι καὶ κόμης ἔμπλεως ἐπῄει τὰς πόλεις, οἰκτρὸς ὀφθῆναι. Plut. Mar. 41:* ***ἐσθῆτι φαύλῃ κεχρημένος*** *καὶ* ***κομῶν*** *ἀφ' ἧς ἔφυγεν ἡμέρας, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα γεγονὼς ἔτη βάδην προσῄει,* ***βουλόμενος*** *μὲν* ***ἐλεεινὸς εἶναι,*** *τῷ δὲ οἴκτῳ συμμέμικτο τὸ οἰκεῖον τῆς ὄψεως αὐτοῦ πλέον τὸ φοβερόν . . . .* 3 legionem — conscripsit] *App. civ. 1, 67: συνήγαγε Τυρρηνῶν ἑξακισχιλίους. Cf. Plut. l. c.: τῶν αὐτόθι γεωργούντων καὶ νεμόντων ἐλευθέρων κατὰ δόξαν αὐτοῦ συντρεχόντων ἐπὶ τὴν θάλατταν ἀναπείθων τοὺς ἀκμαιοτάτους ἐν ἡμέραις ὀλίγαις χεῖρα μεγάλην ἤθροισε καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐπλήρωσεν.* 4 Cinnaeque dedit milites] *cf. Plut. Mar. 41: ἔπεμψεν οὖν ἐπαγγελλόμενος ὡς ὑπάτῳ πάντα ποιήσειν τὰ προστασσόμενα. Δεξαμένου δὲ τοῦ Κίννα καὶ προσαγορεύσαντος αὐτὸν ἀνθύπατον . . . .* 5 Sertorio et Papirio] *Liv. per. 79*: Cinna et Marius quattuor exercitibus, **ex quibus duo Q. Sertorio et Carboni dati sunt,** urbem circumsederunt. *Flor. 2, 9, 13* (*Halm*): divisere copias Cinna, Marius, Carbo, Sertorius. *Cf. etiam Oros. 5, 19, 9. App. civ. 1, 67. Plut. Sert. 5, 3.* Milonio] *cf. App. civ. 1, 65: τῷ Κίννᾳ προσέφυγον ἀπὸ τῆς βουλῆς οἱ τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν, Γάιός τε Μιλώνιος καὶ Κόιντος Σερτώριος καὶ Γάιος Μάριος ἕτερος.*

1 ⟨ab iis⟩ *M*; ⟨iis⟩ *P*; ab is *H* 2 florentem — norant *M*: E . . . |RENTEMUICTCRISNO . . . | 3 oppressum *Schmidt:* OPPRESSUS ⟨mox⟩ *H* 4 voluntariorum *M*: UOLUNTAR . . . |; voluntariam *P* . . |DIT; tradidit *P* 5 PRAEFECIT; praecepit *H* ⟨eum⟩ *H*; ut *H* ITE . . |; itemque *P* 6 TRADITUSEU . . . . | PERTIIDCUMCEPITEUM . . . . |BEMUENIRETQUAE . . . . |UIDERET; (itemque Milonio) traditis exercitus partibus quam celerrime ad urbem veniret quam desertam videret *H* 7 SINESUCCEN . . . | HOCEST; *cf. Cic. ad. fam. 16, 21, 2* (velles mihi successa), *Liv. 2, 45, 5* (nolle successum; *v. Mor. Müller ad. h. l.*); Cinnae successum hoc est a Pompeio *etc. H*

est. A Pompeio, *qui dub*|ia voluntate *se*nat*us* ⟨iussum⟩| recepit, *ut* re*m publicam ad*|iutum vellet ire, *mora* | *inter-iect*a est, *do*|nec subrepserat M*arius* | na*vibus in* portum. ⟨Cum ‖ in⟩ *e*o ad noctem usque ma|*nsisset*, Ostia urbe potitur | ⟨per⟩ Valerium, cuius equ|*ite*s praesidebant. Nec | *Po*mpeius a Sertori*i* bel|*lo a*bstinuit, sed palam pug|*na*vit. Et frustra legati | *ul*tro citroque missi sun|*t*, *cu*m se Cinna superiorem | *put*aret. Marius | *cu*m suis *I*a*n*iculo *po*|*titu*r

1 A Pompeio — mora interiecta est] *cf. Oros. 5, 19, 10*: Cn. Pompeius, qui a senatu cum exercitu arcessitus, ut reipublicae opitularetur, et diu sese novarum rerum aucupatione suspenderat. *App. civ. 1, 66*: *Γναιόν τε Πομπήιον, ἀνθύπατον ὄντα καὶ στρατευμάτων περὶ τὸν Ἰόνιον ἡγούμενον, ἐκάλουν κατὰ σπουδὴν ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι. ὁ δ' ἦλθε ....* 4 Ostia urbe potitur] *cf. Plut. Mar. 42*: *τέλος δὲ τὴν Ὠστίαν αὐτὴν λαβὼν ἐκ προδοσίας τά τε χρήματα διήρπασε καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς πολλοὺς ἀπέκτεινε.* *Liv. per. 79*: Ostiam coloniam Marius expugnavit crudeliterque diripuit. *Oros. 5, 19, 17*: Marius coloniam Ostiensem vi ingressus omnia ibi genera avaritae et crudelitatis exercuit. *App. civ. 1, 67*: *Μάριος δὲ καὶ Ὄστια εἷλε καὶ διήρπαξεν.* 8 Ianiculo potitur] *cf. Plut. Mar. 42*: *πρὸς τὴν πόλιν ἐχώρει καὶ τὸ καλούμενον Ἰανοῦκλον ὄρος κατέσχεν. Quae Ianiculo a Mario capto gesta sint, apparet ex App. civ. 1, 68*: *Κλαύδιον δὲ Ἄππιον χιλίαρχον, τειχοφυλακοῦντα τῆς Ῥώμης τὸν λόφον τὸν καλούμενον Ἰάνουκλον, εὖ ποτὲ παθόντα*

1 Dɪ .... | TAUOLUNTATENATOS .... | RECOEPITRESOPORᴛᴜ .... | IUTUMUELLETIREREA .... | UATISEₒOPERAEST; qui si prompta voluntate, antequam ille valere coepit, rem publicam opportune adiutum vellet ire, facile negotio eum oppressisset *H* 3 Aᴇʀ .. | NEC; interea *H* Marius *H*: MO .... |; modo *P* NARBONESOSPORTUM .... ‖ ... IO; in Ostiensem portum ubi *H* 4 mansisset *H*: MA | ... S; manens *P* (*qui legit*: ... portum, sed navigio ad noctem usque manens (Marius *proposuerat M*) Ostia urbe potitur) 5 ⟨per⟩ *P* 6 ASERTO RIOBEL | ..; *cf. Iust. 12, 2, 11* (Alexander ... bello Apulorum abstinuit); a Sertorio bello *P*; a Sertorio bellum *H* (*v. autem de h. str. Liv. 8, 19, 12; 7, 27, 8; 32, 26*)
7 legati — missi sunt *H*: LEGATIS | .. TROCITROREMISSISUN | .; legatis ultro citro remissis *P*; legati — remissi sunt *M* 8 cum *P*: .. IM; ut unum *M* .... IAᴘETMARET (*dittographia, ut videtur*); existimaret *P*; appellaret *M*; senatus putaret *Keil* Ianiculo potitur *M*: NAUICULODE | ... EɪR

multis occisis, qu*i* | *capt*i Mari*i iussu* iugulati s|*unt*. Et Octavius acceptis | *se*x cohortibus a Pompeio | tra*nsit Ti-be*rim. Mil*o*|*ni*us occiditur, ceteri su|*bmoventur*, quo*s* sub-sidio Mi|*lo*nio Sertorius miserat. | *Cecid*erunt Octaviani | ... milia et senator unus | *Aebu*tius, adversariorum | *se*p-tem milia. Potuit capi | *Ia*niculum eodem die. ‖ ⟨At⟩ Pompeius ultra Octavium | progredi passus non fu|*it*, se*d* ut Crassum revo|caret impulit, ne ante de|bellaretur, quam comi|tia conficerentur, ut eum | magistratum ipse inva-|deret, qui timebatur. Nam | et Metelli castra in pro|pin-

ὑφ' ἑαυτοῦ τῆς εὐεργεσίας ἀναμνήσας ὁ Μάριος ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθείσης αὐτῷ πύλης περὶ ἕω, καὶ τὸν Κίνναν ἐσεδέξατο. ἀλλ' οὗτοι μὲν αὐτίκα ἐξεώσθησαν, Ὀκταουίου καὶ Πομπηίου σφίσιν ἐπιδραμόντων. 2 Octavius — transit Tiberim] *cf. Liv. per. 80*: Cinna et Marius cum Carbone et Sertorio Ianiculum occupaverunt et fugati ab Octavio cons. recesserunt. 4 ceciderunt] *cf. Vell. 2, 21, 2*: (Pompeius) ad ultimum magno atrocique proelio cum Cinna conflixit, cuius commissi patratique sub ipsis moenibus oculisque urbis Romanae pugnantibus spectantibusque quam fuerit eventus exitiabilis, vix verbis exprimi potest. 9 ut magistratum — invaderet] *cf. Vell. 2, 21, 1*: Cn. Pompeius ... **frustratus spe continuandi consulatus ita se dubium mediumque partibus praestitit, ut omnia ex proprio usu ageret temporibusque insidiari videretur, et huc atque illuc, unde spes maior adfuisset potentiae, se exercitumque deflecteret.**

1 qui *H* (*fortasse* qui deposuerant arma *ibid. in adn.*): QUS capti *Camozzi in adn.*: | ... DɪLA MARIUSIUGULATIS | ... T; (quibusdam) aliis iugulatis ... *P*; ..... iugulati sunt *H*; iussu Marii (*vel* ut Marius iussit) iugulati sunt *Camozzi in adn.* 2 TRADIDISSEINIMICO | ... LUS; obiicit se inimico. legatus *P*; contra ..... ibi Milonius *M*; tum tradidit se inimico *Camozzi* 3 submoventur *M*: SU | ... ENT; fugiunt *P* QUOSUBSIDIO 4 ceciderunt *P*: | ... SEAERUNT; ibi perierunt *M* 5 | ... MILIA; sex milia *P* Aebutius *M*: | ... UTIUS 6 ⟨at⟩: ⟨nisi⟩ *H* 7 passus non fuit, sed *Francken*: PASSUSNONFU|ISSETET: passus non fuisset — et ut Crassum revocaret impulit — ne *etc. H*
10 QUITIMEBATURNÃ; qui timebat urnam *H in adn.*; dum timebatur; nam *Hirschfeld*

quo erant, quem Ca|tuli duo et Antonius sen*atus* legati, ut patriae sub|veniret, oraverant. | Bello, quod inter Pompe|ium et Sertorium fuit, | miles Pompei, dum spoliat | hostem, ignobilis quidam, | fratrem agnovit. Ex|structo rogo dum iusta | persolvit, multa inprecatus gla|dio se traiecit. Maximum|que omnibus prae*iudici*|um belli civilis casus hic || attulit mentesque muta|vit nec quisquam om|nium a lacrimis potuit | temperare. Nolani pro|gress*i* oppidum Abella*m* | incenderunt. Marius | Servilium apud Arimi|num fugat, paucos occi|dit, reliquos, quos cor|ruperat, accipit in deditio|nem. Senatusque per Me|telli legatos consultus | de voluntate Samnitium, | qui se negab*a*nt aliter | in pacem venturos, nisi | civitas ipsis et per*f*u*g*is | omnibus

---

1 quem — oraverant] *cf. App. civ. 1, 68: οἱ δὲ ὕπατοι . . . Καικίλιον Μέτελλον, τὰ λείψανα τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου πρὸς Σαυνίτας διατιθέμενον, ἐκέλευον . . . ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι πολιορκουμένῃ.* 3 miles Pompei] *Liv. per. 79*: In quo bello duo fratres, **alter ex Pompei exercitu alter ex Cinnae,** ignorantes **concurrerunt, et cum victor spoliaret occisum, agnito fratre, ingenti lamentatione edita, rogo ei exstructo, ipse supra rogum se transfodit,** et eodem igne consumptus est. *Tac. hist. 4, 51:* proelio, quo apud Ianiculum adversus Cinnam pugnatum est, Pompeianus miles fratrem suum, dein cognito facinore se ipsum interfecit. *Cf. etiam Val. Max. 5, 4. Oros. 5, 19, 12.* 13 nisi civitas daretur] *Dio Cass. fr. 100, 7: . . .* ***τήν τε γὰρ πολιτείαν ἠξίουν οὐχ ἑαυτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ηὐτομοληκόσι πρὸς σφᾶς δοθῆναι*** *καὶ οὔτε τι τῆς λείας, ἣν εἶχον, ἀποδοῦναι ἤθελον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούς τε αὐτομόλους σφῶν πάντας ἀπῄτουν, ὥστε* ***μηδὲ τοὺς βουλευτὰς τὴν εἰρήνην ἔτι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τούτοις ἑλέσθαι.***

---

1 senatus *Keil*: SENEX 4 ignobilis quidam *ante* miles Pompei *ponitur ab H* 5 inprecatus *H*: PRAE|CATUSET INPRAECATUS 6 PRAEQ · ∖Dɪ | UM; praesagium *H*; praeludium *H. Pertz* 7 attulit *P*: AETULIT; obtulit *H* 8 Abellam *H*: ABELLA | 10 COR|RUPERAT; corrupuerat *H*; conterruerat *Camozzi in adn.*; in urbem compulerat *vel* circumdederat *Francken, sed cf. Liv. per.* (L. C. Cinna . . . **corruptum** Ap. Claudii exercitum in potestatem suam redegit) 12 negabant *P*: NEGABUNT 13 perfugis *M*: PERIUCIS

daretur bon*a*|*que* redder*en*tur, abnuit, dig|nitatem anti*quam* P. R. *tu*entibus patribus. Quibus cog|nitis Cinna per Flavium | Fimbriam leg*ibus*, quas | postulabant, eo*s* recepit | et copiis suis iunxit.

Nec || desinebat Pompeius in*terim* | miscere omnia. Et cum | senatu*m* videret aversa|ri omnes exule*s* m*aximeque* *Cin*|nae causam, suasit ta|men, ut legati a Cinna | *missi* tuto reciperentur. E*t* ⟨clam⟩ | cum Cinna consilia so-|ciabat et Octavio *tegebat*. | Dediticiis omnibus civita|*s* data, qui polliciti mult*a* | milia militum vix *XVI* | cohortes miserunt. Et | pestilentia vastatus ex*er*|citus ita, ut

---

2 Cinna — eos recepit et — iunxit] *Liv. per. 80*: **Samnites,** qui soli arma recipiebant, **Cinnae et Mario se coniunxerunt.** *App. civ. 1, 68: οὐ συμβαίνοντος Σαυνίταις ἐς ἃ ᾔτουν τοῦ Μετέλλου, ὁ Μάριος αἰσθόμενος συνέθετο τοῖς Σαυνίταις ἐπὶ πᾶσιν οἷς ᾔτουν παρὰ τοῦ Μετέλλου. ὧδε μὲν δὴ καὶ Σαυνῖται Μαρίῳ συνεμάχουν.* 9 dediticiis omnibus] *Liv. per. 80*: **Italicis populis** a senatu **civitas data est.** 11 pestilentia vastatus exercitus] *Oros. 5, 19, 18*: **exercitus eius pestilentia correptus** paene totus absumptus est. nam **undecim milia virorum de castris Pompei mortua, sex milia autem de parte Octavii consulis siderata sunt.** *Vell. 2, 21, 3*: post hoc cum utrumque exercitum velut parum bello exhaustum laceraret pestilentia, Cn. Pompeius decessit.

---

1 bonaque redderentur *H*: BONO|REDDERETUR: bona redderentur *M* (nisi civitas ipsis daretur et perfugis omnibus bona redderentur *Schmidt mutato ordine verborum* perfugis omnibus) dignitatem — patribus *Francken*: DIG|NITATEMANTIREMPRAE|SENTIB·PATRIB·; dignitatem ante rem publicam ponentibus patribus *M*; dignitatem antiquam prae se ferentibus patribus *H* 3 LEGESQUAS|POSTULABANTEORECEPIT; leges, quas postulabant, concedit *MP*; in leges — eos recepit *Bernays* 5 interim miscere *H*: IN . . . | MISCERE; intermiscere *P* ETCUM|SENATUUIDERETA · UERSA|RIOMNESEXULEsMETEL . . . | NAECAUSAM; et cum in senatu videret adversari omnes Sullae metu Cinnae causam *P*; et cum senatum videret aversari *M*; et cum senatu videretur aversari *etc. M* 7 missi *P*: |SI 8 et *P* clam *M*: EL . . . 9 tegebat *M*: FECER |; detegebat *H* 10 XVI *H*: XI . . |, XVI vel XVII *P in adn.*

ex Octavianis partibus decem et septem milia hominum deperirent. Pompeius minus validus cum in lecto decumberet, orta tempestate et ipse fulmine | adflatus est et culmen tabernaculi dissipatum. | Nec spem vitae ostendit. || *Itaque* per *al*iquot dies ⟨exercitus⟩ | *sine* ⟨duce⟩ *fuit*. *Et* quia san*ari* *nimis* *tar*de ⟨videbatur⟩, C. Cass*ius* ⟨in⟩ *castra est* missus, ⟨ut⟩ exercitum | *a*cciperet, dum ille con*valescit*. Ad quem Pompei*us* | *nuntium* repente se erigit lega*tisque*, *qui ad*fuere .... *num* esse*t* contentus .... | .... adulescentes. | *P*ompeio die*m* *ad*esse *ap*par*uit* Cassio. Tertium post | *die*m Pompeius mira *tabe obi*it. Eius funus populus | *Subur*anus diruit mor-|

3 orta tempestate — fulmine adflatus] *Iul. Obs. 56*: in castris Cn. Pompei **caelum ruere visum, arma signaque tacta, milites exanimati. Ipse Pompeius adflatus sidere interiit.** *Oros. 5, 19, 18*: **Pompeius fulmine adflatus interiit.** *App. civ. 1, 68*: **κεραυνῶν δὲ πολλῶν** ἐς τὸ τοῦ Πομπηίου στρατόπεδον **καταρραγέντων,** ἄλλοι τε τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ **Πομπήιος ἀπώλετο.** *Id. 80*: . . . Γναῖος Πομπήιος . . . **Πομπήιου** μὲν ὢν παῖς **τοῦ διεφθαρμένου τῷ κεραυνῷ.** *Plut. Pomp. 1*: ἐπεὶ δὲ ἀπέθανε **κεραυνωθείς** . . . . 12 funus — diruit *sqq.*] *Iul. Obs. 56*: **lectum eius populus diripuit, corpus unco traxit,** quod discrimine civili perseverasset periclitanti patriae non succurrere. *Plut. Pomp. 1*: . . . Ῥωμαῖοι . . . . **ἐκκομιζόμενον τὸ σῶμα κατασπασάντες ἀπὸ τοῦ λέχους καὶ καθυβρίσαντες.** *Vell. 2, 21, 3*: . . . populusque Romanus quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit.

4 ostendit *P*: OSTEN . . . || 5 itaque — fuit *H*: . T . . IIC-ERAEIQUOEDIESIPO . . . . . | . SEU . . . . IL 6 et quia sanari *H*: . TQUIASANIO\ II|MSICAOSTE; nimis lente *Camozzi*; non posse *H* ⟨videbatur⟩ *H* (*qui ante* C. Cassius *inserit*: decretum est, ut) C. Cassius *H*: CCASSIBS 7 in castra *H*: . . E| . C\ STI exercitum acciperet *P*: EXERCITU . . . . . | . CCIPERET; exercitum susciperet *H* 8 convalescit *P*: CON . . . | . . . LESGIT; convalesceret *H* Pompeius *P*: POMPEI . . | nuntium *H*: | . . M; *omittitur a P* 9 LEGA . . | ACIOIFUERELITCIREII . . . . | . EUSESSECONTENTUSADSIS . . . | . . SENTEPATETADULESCENTES | ; . . . . . . et adulescentes Pompeio *etc. H*; legatus . . . . . fuere . . . . us esse contentus adsentiente patre adulescentes Pompeio *etc. P* 10 POMPEIODIESAESSEQ · PAR | . . NIT CASSIO

*tu*umque *lecto* d*etrusum* | *per* caenum trahere no*n* *d*estitit omnibus consen*t*ientibus dignam caelo poenam et perfidiae *et avar*itiae *nequissim*um hom*in*em expendisse. Sed *pa*tres et tribuni repressa | *m*ultitudine cadaver || superi*e*ctis ⟨texerunt⟩ *vesti*bus. Tra*dit* . . . . . in | lecticula vulgari eum elatum sepulturae | datum. Pompeianos Octavius in sua castra traducit. Et copias Metellus contra Cinnam duxerat, | cum milites repente *vexi*llis totis clamore exercitum Cinnae salutant ac | resalutantur. Territus | re nova Metellus exercitum reducit atque ipse inter primos ad Cinnam de pace legatum *mitti censet*. *Quo* regresso Crassus | *pugnam* urgens cum Metello com*municat*, u*t* ipse . . . . *pet*eret Cin*nam* nulla m*ora* *interiecta* | . . . . . . *Com*-

7 copias Metellus contra Cinnam duxerat *sqq.*] *cf. App. civ. 1, 69*: τοῦ δ' ἄστεος ἑκατὸν σταδίους αὐτός τε καὶ Κίννας καὶ οἱ στρατηγοῦντες αὐτοῖς Κάρβων τε καὶ Σερτώριος ἀποσχόντες ἐστρατοπέδευσαν, Ὀκταουίου καὶ Κράσσου καὶ Μετέλλου περὶ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν αὐτοῖς ἀντικαθημένων. 8 milites — salutant] *cf. Liv. per. 80*: cum nulla spes esset optimatibus resistendi propter segnitiam et perfidiam et ducum et militum, qui corrupti aut pugnare nolebant aut in diversas partes transibant, Cinna et Marius in urbem recepti sunt. 11 legatum mitti] *cf. App. civ. 1, 69*: καὶ πρέσβεις περὶ διαλύσεων ἐς τὸν Κίνναν ἔπεμπον.

3 patres *P*: ORA | . . RES (*primo quidem P in codice has litteras se legisse putabat*: PA . | RES); praetores *Schmidt* 4 SUPERINCI . . . . ; super ingestis *H* ⟨texerunt⟩ vestibus *H*: . . . . . . | BUS 5 TRAMHI . . . . ; traduntque auctores *H* traditumque est *Camozzi; sed excidisse videtur nomen auctoris* lecticula *H*: LECTICULAM UULGARITER 7 duxerat *H*: TRADUXERAT; produxerat *P* 8 vexillis *H in adn.*: CIEI'|LEIS; ordinibus *M* 11 LEGATUMTICISSENS| DEEA; legatum mittit. de . . . *P*; legatum P. Crassum decernit *Bursian*; legatus profectus est *H* UIOREGRESSOCRASSO| PUCACIURGENTECUMME|TELLOCUMSIMITIACURIPSE|SL . ESCLIP . . . . . \ MAERETCIN . . | NULLAMED . EIRERETAM; regresso Crasso . . . ac iurgante cum Metello . . . . . *H*; regresso Crasso fugaci. urgente eum Metello cum . . . cur ipse sileret? . . . quaerit. Cinna nullam . . . . *P* 13 commisso — proelio *Camozzi*: Q · MISSCOUMFIM BRIAPROELIO

misso *cum* Fim|bria proelio infeliciter de|vict*us* neque occis*us* cum *Metell*||*us* ....

... *Pro*||*ti*nus Sulla Athenas re|*ve*rsus in principes se-|*diti*onis et noxios anim|*advertit* ....|*vio*lentius necatis reli|*quis*.

⟨Mithridates⟩ *au*|*tem* omni ex *civitate* | *milit*es multos ⟨coëgerat⟩, | *quos* calam*itate comper*ta | *novi*s au*g*et. Quinque *et* | *sexagin*ta ⟨milia⟩ *pedi*tum, equo|*rum quindecim milia* cum Dorilao pra|*efecto* mittit et quadrigas | *falcat*as

---

3 principes seditionis] *cf. App. Mi. 39*: καὶ αὐτῶν ὁ Σύλλας **Ἀριστίωνα μὲν καὶ τοὺς ἐκείνῳ δορυφορήσαντας ἢ ἀρχήν τινα ἄρξαντας,** ἢ ὁτιοῦν ἄλλο πράξαντας παρ' ἃ πρότερον ἁλούσης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Ῥωμαίων διετέτακτο, **ἐκόλασε θανάτῳ, τοῖς δὲ ἄλλοις συνέγνω** .... 6 Mithridates — auget] *cf. App. Mi. 46*: **Μιθριδάτης δ' ἐπεὶ τοσῆσδε ἥττης ἐπύθετο . . . στρατιὰν ἄλλην ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐθνῶν ἁπάντων κατὰ σπουδὴν συνέλεγεν.** 7 quinque et sexaginta milia] *cf. App. Mi. 49*: ὀκτὼ μυριάδων στρατὸς ἤθροιστο τῷ Μιθριδάτῃ, καὶ αὐτὸν Δορίλαος πρὸς Ἀρχέλαον ἦγεν ἐς τὴν Ἑλλάδα .... *Oros. 6, 2, 6*: **comperta clade** Mithridates lectissima septuaginta milia militum Archelao in subsidium misit ex Asia. *Eutr. 5, 6, 3*: **Hac pugna** Mithridates **cognita** septuaginta milia lectissima ex Asia Archelao misit.

---

1 INFELICITER; infelici ter *H*   devictus neque occisus *Camozzi*: DE|UICTONEQ · OCCISO; *conieci equidem* Crasso a Fimbria proelio infeliciter devicto neque occiso (*cf. Liv. per. 80*: Crassus filius ab equitibus Fimbriae occisus)   2 cum Metellus *H*: CUMETI . . || 3 ...NUS   RE|..RSUS   SE|... ONIS   4 ANIM|....LENTIUSNECATISRELI|...SNECATISRELIQUIS; animadvertit violentius, necatis reliquis *P*; animadvertit violentius* necatis reliquis *H*; a. violentius, conservatis reliquis *Camozzi*   6 ⟨Mithridates⟩ *scripsi dittographia* NECATISRELIQUIS *e contextu remota*   AB|...OMNIAETUIUINATO|...ERESMULTOS IIATO|...OSCALAMILO . SAME . TA|.... ASAUDET (*vel* AUGET *P in adn.*); calamitate comperta *restitui nixus auctoritate Orosi et Eutropi* (*l. c.*) 7 QUINQ · c(S)A|...STABOITTARDITUMEQUO|...MOCUMDORILAOPRA|...ÆMITTIT; (et) quinquaginta milia peditum equitumque cum Dorilao ... mittit (praemittit *P*; trans mare mittit *H in adn.*; cum Dorilao praetore mittit *Heraeus*) 9 falcatas *H*: ...ESSUAS; essedas *P*; essedasque *Camozzi*

septuaginta. ⟨Iis⟩ addit Archelaus *nume*|*ro* circiter *decem milia*, quae | *inter*ea collegerat *ex insu*|*lis*, qua*s* longis navibus | *rur*sus vastabat. Primo | ⟨die⟩ fugati Pontici et Arche|*lai fi*lius occisus. *Verum* | *impetu* suppresso se n*o*ctu | ⟨in⟩ *operibus* continebant. | ⟨Mane⟩ *f*erocius impetus fac-|*tus*. *M*ilites nostri castra || capiunt, hostium multi|tudinem

---

1 decem milia] *cf. App. Mi. 45*: Ἀρχέλαος δὲ καὶ ὅσοι ἄλλοι κατὰ μέρος ἐξέφυγον, ἐς Χαλκίδα συνελέγοντο, **οὐ πολὺ πλείους μυρίων** ἐκ δώδεκα μυριάδων γενόμενοι. *Ibid. 49*: (Ἀρχέλαον) . . . ἔχοντα τῶν προτέρων ἔτι **μυρίους.** *Oros. 6, 2, 5*: centum decem milia de exercitu Archelai interfecta, vix **decem milia** superfuisse referuntur. *Eutr. 5, 6, 3*: . . . ut ex CXX milibus vix decem Archelao superessent. 2 quas — vastabat] *cf. App. l. c.*: Ῥωμαίων δὲ ναῦς οὐκ ἐχόντων, ἀδεῶς **τὰς νήσους περιέπλει τὰ παράλια πορθῶν.** 4 Archelai filius] *Eutr. 5, 6, 3*: primo proelio quindecim milia hostium interfecta sunt et filius Archelai Diogenes. *Oros. 6, 2, 6*: Diogenes Archelai filius trucidatus est. *Item App. Mi. 49, ubi pugnam accuratissime scriptam legas.* 5 operibus] *cf. App. Mi. 49*: οἱ πεζοὶ δ' ἐς τὸ στρατόπεδον συνέφυγον. *Plut. Sull. 21*: τέλος δὲ κατακλεισθέντες εἰς τὸν χάρακα μοχθηρῶς ὑπὸ τραυμάτων καὶ φόνου διενυκτέρευσαν. mane] *cf. App. l. c. 50*: καὶ μεθ' ἡμέραν . . . ἐπῆγεν αὐτὴν (sc. στρατιὰν) ἐπὶ τὸ χαράκωμα τοῦ Ἀρχελάου. *Plut. l. c.*: ἡμέρας δὲ πάλιν τῷ χάρακι τοὺς στρατιώτας προσαγαγὼν ὁ Σύλλας .... 6 castra capiunt] *cf. App. et. Plut. l. c.* 6 multitudinem innumerabilem] *cf. Oros. 2, 6, 7*: tertio bello omnes copiae, quas Archelaus habebat, extinctae sunt. nam viginti milia militum eius in paludem pulsa cum Syllae fidem implorarent, insatiabili victoris ira interfecta sunt totidemque alia in flumen coacta ac necata,

---

1 |...ADDITARCHELAUS; (septuaginta) eis addit. Archelaus *etc. H*; ⟨iis⟩ *omisit P*   SUBI|....CIRCITERSULLAQUAE|...EACOLLEGERATETERNI|...QUAELONGISNAUIB .|...SUSUASTABAT; (Archelaus) decem (*Camozzi*) circiter milia . . . collegerat et (*Camozzi*) . . . longis navibus insulas vastabat *H*   3 ⟨die⟩ *coniecit etiam Camozzi; P et H lacunam neglexerunt*   4 Archelai filius *P*: ARCHE|...... MELIUS   DEBIE|...IETSUPPRESSO; deinde fuga suppressa *H*   se — continebant *Traube*: SENECTU|...DERIDICONTINEBANT|...R; praefectorum imperio *H* continebantur *P*   ⟨mane⟩: sed *Camozzi*   5 SEDOCIUS   factus · milites *P*: FAC|....ILITES; factus et milites *H*

innumerabi|lem concidunt, amplius | XXV milia capiunt, quae | postea sub corona ve|nierunt. Archelaus par|vulo navigio Chalcidem | deportatur.

Regi*i*, qui *Ab*|derae praesideba*nt*, captis | Philippis dilabuntur. | Colloquium Sullae et Ar|chelao in Aulide fuit | et condiciones imposi|tae, si rex pacem mallet. | Quibus ille tandem pa|ruit. Nam et Fimbriae ad|ventum timebat, ut mox | ordine indicabo, et se de | conventis nihil nova|turum Sulla praedixe|rat. Fuerunt autem hae: | Archelaus classem | traderet Sullae, rex insu|lis omnibus,

---

reliqui miserorum passim trucidati sunt. *Eutr. 5, 6, 3*: omnes Mithridatis copiae extinctae sunt. *App. Mi. 50*: *φυγὴ τῶν βαρβάρων ἐγίγνετο καὶ φόνος, τῶν μὲν καταλαμβανομένων, τῶν δ' ἐς τὴν ἐγγὺς λίμνην ὠθουμένων τε καὶ νεῖν οὐκ ἐπισταμένων.* 2 Archelaus — deportatur] *cf. App. l. c.*: *Ἀρχέλαος δ' ἐν ἕλει τινὶ ἐκρύφθη, καὶ σκάφους ἐπιτυχὼν ἐς Χαλκίδα διέπλευσεν.* 5 Aulide] *cf. Plut. Sull. 22*: *καὶ συνῆλθον ἐπὶ θαλάττῃ περὶ Δήλιον, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν.* 6 Quibus ille tandem paruit] *cf. Plut. Sull. 23*: *τότε δὲ πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Μιθριδάτου παραγενομένων καὶ τὰ μὲν ἄλλα φασκόντων δέχεσθαι,* **Παφλαγονίαν δὲ ἀξιούντων μὴ ἀφαιρεθῆναι, τὰς δὲ ναῦς οὐδὲ ὅλως ὁμολογηθῆναι,** *χαλεπήνας ὁ Σύλλας εἶπε: ...... οἱ μὲν οὖν πρέσβεις φοβηθέντες ἡσύχαζον, ὁ δὲ Ἀρχέλαος ἐδεῖτο τοῦ Σύλλα καὶ κατεπράυνε τὴν ὀργὴν .... τέλος δ' ἔπεισεν ἀποσταλῆναι πρὸς τὸν Μιθριδάτην·* **διαπράξασθαι γὰρ ἐφ' οἷς βούλεται τὴν εἰρήνην** *.... καὶ τὸν Ἀρχέλαον ἐδέξατο* (sc. a rege reversum) *περὶ Φιλίππους ἀγγέλλοντα* **καλῶς ἔχειν πάντα.** *Cf. etiam App. Mi. 55.* 7 Fimbriae adventum timebat] *cf. Plut. Sull. 23*: *αἴτιος δ' ἦν μάλιστα* **Φιμβρίας,** *ὃς τὸν ἀπὸ τῆς ἑτέρας στάσεως ἄρχοντα Φλάκκον ἀνελὼν καὶ τῶν Μιθριδατικῶν στρατηγῶν κρατήσας* **ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἐβάδιζε. Ταῦτα γὰρ δείσας** *ὁ Μιθριδάτης μᾶλλον εἵλετο τῷ Σύλλᾳ φίλος γενέσθαι.* 10 classem traderet] *cf. Liv. per. 82*: Archelaus cum classe regia Sullae se tradidit. *Plut. Sull. 22*: *Σύλλας Μιθριδάτου μὲν ἀμελεῖν ἐκέλευεν, αὐτὸν δὲ βασιλεύειν ἀντ' ἐκείνου σύμμαχον Ῥωμαίων γενόμενον καὶ* **παραδόντα τὰς ναῦς.** *App. Mi. 55*: *„ἐὰν τὸν στόλον ἡμῖν, ὃν ἔχεις, ὦ Ἀρχέλαε, παρα[δι]δῷ πάντα Μιθριδάτης ...“. 56: ἐλθόντων δὲ τῶν πρέσβεων, οἳ* **τοῖς μὲν ἄλλοις συνετίθεντο,** *μόνην δ' ἐξαιρούμενοι Παφλαγονίαν ....*

---

4 Abderae *M*: AU DERE

Asia, Bithynia, || Paphlagonia decederet, | item Gallograecis. Q. Oppium | et M'. Aquilium legatos | redderet, itemque ceteros | omnis captivos, quorum | non parvus numerus | erat, dimitteret. Inprimis | excepti Macedones, quo|rum fides insignis fue|rat, ut uxores et liberi red|derentur. Praeterea na|ves *septuaginta* | tectas instructas sociis | daret, frumentum, *vestem*, | stipendium ips*i* praesta|ret. Is ipse Mithridates cum | Sulla *apud* Dardanum *com*|positis reliqua classe gra|tia P. R. reconciliata [Ariobar|dianem ut servum res|puit] in | Pontum proficis|citur. Ac dum de condi|cionibus disceptatur, Maedos | et Dardanos, qui socios ve|xabant, Hortensius *legatus* | fugaverat. Ipse Sulla ex*er*|citum in Maedicam ind*u*|xerat, priusquam in A*siam* |

---

8 is — compositis] *cf. Plut. Sull. l. c.*: *Δεξαμένου δὲ τοῦ Σύλλα τὴν πρόκλησιν ἐγένοντο συνθῆκαι, Μιθριδάτην μὲν Ἀσίαν ἀφεῖναι καὶ Παφλαγονίαν, ἐκστῆναι δὲ Βιθυνίας Νικομήδει, Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνῃ, καταβαλεῖν δὲ Ῥωμαίοις δισχίλια τάλαντα καὶ δοῦναι ναῦς ἑβδομήκοντα χαλκήρεις μετὰ τῆς οἰκείας παρασκευῆς .... Ibid. 24: ἠρώτησεν, εἰ ποιεῖ τὰ συγκείμενα δι' Ἀρχελάου. Φήσαντος δὲ ποιεῖν .... App. Mi. 58: τοσαῦτα τοῦ Σύλλα μετ' ὀργῆς ἔτι λέγοντος, μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐδεδοίκει, καὶ ἐς τὰς δι' Ἀρχελάου γενομένας συνθήκας ἐνεδίδου, τάς τε ναῦς καὶ τὰ ἄλλα πάντα παραδοὺς ἐς τὸν Πόντον ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐπανῄει μόνην.* 13 Maedicam] *cf. Eutr. 5, 7*: Interim eo tempore Sulla etiam Dardanos, Scordiscos, Dalmatas et Maedos partim vicit, alios in fidem accepit. *App. Mi. 55*: *Σύλλας ... Ἐνετοὺς καὶ Δαρδανέας καὶ Σιντούς, περίοικα Μακεδόνων ἔθνη, συνεχῶς ἐς Μακεδονίαν ἐμβάλλοντα, ἐπιὼν ἐπόρθει. Plut. Sull. 23*: *αὐτὸς εἰς τὴν Μαι-*

---

2 M' *H*: M 6 XXQUINQUAGINTA; LXX *H* 7 vestem *M*: FISCI; eis et *H* IPSE IS; his *H* 8 apud *M*: QUI RELIQUA; relicta *M* 9 P. R. *H*: E; e re *P* (his ipse Mithridates cum Sulla apud Dardanum compositis, gratia P. R. reconciliata, Ariobardianem ut servum respuit; reliqua classe in Pontum proficiscitur *Linker probante Camozzio*) 11 Maedos *H*: MEDS 12 legatus *H*: RE .... |; retro *P* 13 Maedicam *Sittl* (*cf. Liv. 26, 25, 8; 40, 22, 1 et 21. Plut. Sull. 23*): MEDIAM induxerat, priusquam in Asiam (A .. | *cod.*) ad (AC *cod.*) colloquium transiret *P*; induxerat. Priusquam ... transiret, Dardanos .... *M*

a*d* colloquium tran siret. Quo Dardanos *et* | Denseletas caesis hos*tibus*, | qui Macedoniam ve*xa* bant, in deditionem re cepit.

Ephesi causis cog*ni* tis principes belli secu*ri* | *n*ecat, civitates pecunia | multat, oppida inpa*cata* | redigit in suam potesta tem. Nicomedi regnum | Bithyniae restituit *Curio* | *eique adiecit* Paphla*g*on*iam*. | Comis et mansuetior i*lle*, | quam ⟨pater⟩ *Nicomedes* | fuer*a*t, Romanis de*di* tus, u*t* *perfidia* scele*sta* | vacaret, fidem per nefa*s* | *non* *ma*ligne

δικὴν ἐνέβαλλε καὶ τὰ πολλὰ διαπορθήσας πάλιν ἀνέστρεψεν εἰς Μακεδονίαν. 4 Ephesi] *cf. App. Mi. 61: καππαδοκίσαντες ἄνδρες ἢ πόλεις ἐκολάζοντο πικρῶς, καὶ μάλιστα αὐτῶν* **Ἐφέσιοι** . . . . 5 civitates pecunia multat] *cf. App. Mi. 62: μόνους ὑμῖν ἐπιγράφω πέντε ἐτῶν φόρους ἐσενεγκεῖν αὐτίκα, καὶ τὴν τοῦ πολέμου δαπάνην, ὅση τε γέγονέ μοι καὶ ἔσται καθισταμένῳ τὰ ὑπόλοιπα. διαιρήσω δὲ ταῦθ᾽ ἑκάστοις ἐγὼ κατὰ πόλεις.* oppida impacata redigit in suam potestatem] *cf. App. Mi. 61: πόλεων τινῶν ἀφισταμένων ἐγίγνοντο σφαγαὶ κατὰ πλῆθος . . . τείχη τε πολλῶν καθῃρεῖτο.* 6 Curio] *cf. App. Mi. 60: Κουρίωνι προσέταξε Νικομήδην ἐς Βιθυνίαν . . . καταγαγεῖν.* 9 perfidia scelesta] *cf. Iust. 37, 4, 7:* Nicomedes (sc. Nic. II.), quoniam se tueri iure non poterat, iusto regi redditurum respondit. Atque ita filium suum mutato nomine Pylaemenem, Paphlagonum regum nomine, appellat et quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic **ludibrio habiti legati** Romam revertuntur.

1 QUODARDANOSE . . | DENSELETAS; Dardanos quoque et Denseletas *M* 2 caesis hostibus *H*: CAESISHOS . . . |; ceterosque *M*; Scordiscosque *H* 4 SECU . . . |; securibus *P* 5 inpacata *P*: INpAcasru .; intacta bello *Keil* 6 RUC . . | EST PROELIATIPAPHLA . ON . . . |; quod est appellatum Paphlagonia *P in adn.*; qui post est appellatus Philopator *H*; regique Ariobardiani Cappadociam *Keil*; cui est pars addita Paphlagoniae *Camozzi in adn.* 7 I . . . | QUAM . . . . . ceTuMESS . . | qFOUERET; . . . . quam . . . . . foveret (Romanis) *Camozzi*; fuit quam pater, sed cum esset . . . *idem in adn.* 8 DEL . | TUS; delatus *P* UteofieQUASCELES . . . | UACARET; . . . invocaret (fidem) *Camozzi* 9 fidem — exerceret *Sittl*: FIDEMPERNEFA . . | BRIEAMLIGNOEXERCERE |; fidem per nefas . . . . . *Camozzi* fidem per nefas fractam *Heraeus*

exercere *t.* | *Socrates* alter f*ra*t*er* ⟨regnum eius ‖ non⟩ *in*-*v*idiose exequebatur, | *sa*tis exercitus in priore | *for*tuna. Nam postquam | *Nicomedes* Euer*g*e*t*es, | ⟨qui⟩ *est* ita dictus, quod bea *tos* egente*s* faciebat mul *tos*que beneficiis alli *ci*ebat, non fuit uno isto | *fil*io contentus, quem | ⟨ex⟩ Ariston*ica* legitimum | *p*rocrearat, tollit ex con *cu*bina H*agn*e C*yzice*na | ⟨alterum⟩, Socratem nomine, | *illa*mque C*yzi*cum cum So *cr*ate et quingentis tale *nt*is ablegat. S*e*ne mortuo, | *in*certum an veneno, | f*ilius Aristonicae* succedit . . . . amis*sa* matre | *so*rorem patris ducit | *ux*orem,

1 Socrates — satis exercitus in priore fortuna] *cf. App. Mi. 10: Νικομήδει δὲ τῷ Νικομήδους τοῦ Προυσίου, Βιθυνίας ὡς πατρῴας ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποδειχθέντι βασιλεύειν, Σωκράτη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικομήδους, ὅτῳ χρηστὸς ἐπώνυμον ἦν, μετὰ στρατιᾶς ἐπέπεμψε· καὶ τὴν Βιθυνῶν ἀρχὴν ὁ Σωκράτης ἐς αὑτὸν περιέσπασεν . . . . Κάσσιος δὲ καὶ Μάνιος . . . Νικομήδη κατήγαγον ἐς Βιθυνίαν. Memoratur Socrates etiam ap. Memn. 30 et Iust. 38, 5, 8.*

1 SEicMASSEALTERETETAL . . . ‖ . . . IDIOSE; . . . . . . invidiose *P* satis *P*: | . . . TIS; artis *Keil*; (quantam expertus *Francken*) 2 INPRIORE | . . . RIUNA; in priore vitae fortuna *Francken* 3 Nicomedes Euergetes *H*: | . . . CONEMESEUERSEIES | qui est ita dictus *H*: | . eRITADIcTUS; merita ita dictus *Heraeus* 4 beatos *H*: BEA | . . . multosque *H*: MUL | . . . Q ·; multisque *P* 5 alliciebat *H*: ALLI | . EBAT; allicebat *P* filio *M*: | . . . O˙ ex Aristonica *H*: | . . . RARISTONAC; . . . . ac *P* (quem Aristona legitimum *M*) 7 Hagne Cyzicena *Keil*: HaliESICHEANA; Hane Sicheana *P* ⟨alterum⟩ *H*: | . . . rE; muliere *M* genere *Keil* illamque *Keil*: | . . . UMQ ·; eamque *P*; ipsamque *Heraeus*; mulieremque *H* 8 Cyzicum *P*: CELIEUM sene *P*: SINE | . . . eOnGLAoDIcta; Nicomedes filius *P*; Nicomedis filius *Camozzi* 9 *Lacunam indicimus, ubi in cod. extant hae litterae*: | . . UNCATISEAPANTICISO | . . . E\UACs 10 amissa *P*: AMIlili | . . ROREMPATREMQUEM | . . . RAHUICUIUONOUERAT | . . . eLONOSPOSTMORTUAS ‖; [quem pater vivus non agnoverat] haut longe post *Heraeus*; mortuast *M*; mortua est *Camozzi (qui (in adn.) aliquid huiusmodi contineri arbitratur*: sene mortuo, incertum an veneno, [favente Laodice, Nicomedis filius] succedit. [ob]truncatis [propinquis quos sibi infestos putabat atque amissa] matre, sororem patris ducit uxorem

qu*ae* | *ca*ra huic vivo *f*uerat. | ⟨Cum⟩ *die n*ono post mortua esset | morbo an dolo, Nisam A|riarathis Cappadocum | regis filiam accepi*t*. *Ha*nc | Socrates ad ⟨Mithridatem⟩ | refert regem ⟨ad⟩ bellum con|tra fratrem incitavisse. | Exceptus a rege munifi ce, Chrestus etiam quasi | meliore nomine ab eo dem voc*atus*, *R*omam | ad regnum expetendum | frustra profectus *Cyzi*|cum redit. Nam redire ad | regem pudor prohibue|rat. Ibi avaritia *c*aedem sua dente occisa sorore inse|quentibus Philopatore si mul et Cyzicenis Euboeam | venit, u*bi* apud Cornelium | quendam equitem Romanum | devertitur. Satis *b*enig|ne e*xceptus* eius filio | adulescent*ulo* . . . . ⟨ut⟩ sce|lera disce*re*t . . . .

5 Chrestus] *de hoc cognomine cf. App., Memn., Iust. l. c.* 6 Romam — profectus] *cf. Cic. de or. 3, 229, Memn. 30.* 9 Philopatore] *de cogn. cf. App. Mi. 7: Νικομήδης ὁ υἱός, ᾧ φιλοπάτωρ ἐπίκλησις ἦν.*

[quam, patre etiam tum vivo, sibi desponderat. cum paulo post] mortua est *etc.*) 3 нAEC|SOCRATESADREGEMFECIT| REGEMREFERTBELLUMCŌ|TRAFRATREMINCITAUISSE | ; haec Socrates ad regem fert *M*, regem refert *etc. P*; hanc Socrates ad regem refert bellum contra fratrem incitavisse *H*; hanc Socrates ad bellum contra regem refert incitavisse *Francken* 5 munifice *cod.*; magnifice *Camozzi* 6 vocatus *P*: REUOCᴜᴀɪIɪI; revocitatus *Heraeus* 7 Cyzicum *P*: ɪʌɪʟɪ CUM 10 ubi *P*: UEL 11 exceptus *P*: EɪɴᴜSɪɪRᴇǫ 12 ADULESCENTI . . ʟɪSCE LERADISCEʀᴇS; scelera discere *P*.

GRANI LICINIANI

Liber XXXVI.

. . ‖ . . . admonitus conten|dere refugit. Et Pompeius | annos natus XXV, equ*es* Romanus, | *qu*od nemo antea, pro | praetore ex Africa triu|*mph*avit IV. idus Martias. Qu|o ⟨die⟩ memorant *pop*u|*lum* ⟨Romanum⟩ elepha|*ntos* ⟨in triumpho⟩ *vidisse.* | ⟨Sed cum⟩ ur*b*em ingre|*deretur*, *mino*rem *f*uisse ele|*phantis quattuo*r ad currum *iunc*|*tis* ⟨portam triumphalem⟩, quamq*uam* | *b*is experirentur. [et | Murena ex Asia trium|*phav*it, et Valerius Flac|*c*us ex Cel-

1 Pompeius annos natus XXV] *Liv. per. 89*: (Cn. Pompeius) quattuor et viginti annos natus, **adhuc eques Romanus, quod nulli contigerat, ex Africa triumphavit.** *Eutr. 5, 9, 1*: Cn. etiam Pompeius, **quod nulli Romanorum tributum erat,** quartum et vicesimum annum agens, **de Africa triumphavit.** *Aur. Vict. vir. ill. 77*: (Cn. Pompeius) viginti sex annorum triumphavit. 6 elephantis — iunctis] *cf. Plut. Pomp. 14*: *πολλῶν δὲ δυσχεραινόντων καὶ ἀγανακτούντων, ἔτι μᾶλλον αὐτούς, ὥς φασι, βουλόμενος ἀνιᾶν ὁ Πομπήϊος ἐπεχείρησεν* ***ἐλεφάντων ἅρματι τεττάρων ἐπιβὰς εἰσελαύνειν·*** *ἤγαγε γαρ ἐκ Λιβύης τῶν βασιλικῶν συχνοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλὰ* ***τῆς πύλης στενωτέρας οὔσης*** *ἀπέστη καὶ μετῆλθεν ἐπὶ τοὺς ἵππους.*

4 QU | . . AᴅMEMORANTᴇɪOTU | . . . . TEMAELEPHA | . . . . EᴘᴄɪɪITINES|R . . . MᴀUEREMINGRE|RoIT . . . cNʀECUISSEELE | . . . . RADCURRUMTUNC | . . . . . . AIS . QUAMQᴜs|RISESPERIRENTUR; quidam memorant eum . . . urbem ingredi . . . elephantis ad currum iunctis . . . *H*; quidam memorant eum [cum ex Lybia multos secum elephantos duxisset] urbem ingredi [voluisse] elephantis [quattuor] ad currum iunctis. [sed cum angustiorem portam] experirentur [equi adhibiti sunt] *Camozzi in adn.*

tiberia et Gal|*lia*] et *Licinius* et Terentius | *L*uculli fratres aediles | curules munere suo | *t*aurorum proelium | adversus elephantos | dederunt. Id ante Clau|*d*ius aedilis in circo lu|dis circensibus exhibue|rat. Et Volaterrani se Ro|ma- nis dediderunt an|te occiso per seditionem | lapidibus Carbone prae|torio, quem Sulla prae|fecerat [is Cn. Carbonis | frater fuit], et proscrip|tos ex oppido dimiser*un*t, | quos equites a consu|libus Claudio et Servilio | missi con*c*iderunt. Iam | ante [anno superiore] | et Samnites, qui Nol*a*e | erant, idem fecerant me|tu obsidionis. Papius|que Mutilus inde fugiens | cum ne ab uxore qui|dem Bassia noctu Teani | reciperetur, quod erat | in proscriptorum nu|mero, usus est pugionis | auxilio.

Data erat et Sul|lae prov*inci*a Gallia Cisal‖*pina* . . . .

. . . .

. . . . con‖di corpus iusserat, non | comburi. Sed L. Phi-

1—3 Luculli fratres — Claudius] *cf. Plin. h. n. 8, 7, 19*: Romae pugnasse (*sc.* elephantos) Fenestella tradit primum omnium in circo Claudi Pulchri aedilitate curuli, M. Antonio et A. Postumio coss., anno urbis 655, item post annos viginti Lucullorum aedilitate curuli adversus tauros. 4 Volaterrani se — dediderunt] *Liv. per. 89*: **Volaterras,** quod oppidum adhuc in armis erat, **obsessum in deditionem accepit** (Sulla).
5 occiso lapidibus Carbone] *cf. Val. Max. 9, 7, 3*: Ille quoque exercitus nefarie violentus, qui C. Carbonem, fratrem Carbonis ter consulis, propter bella civilia dissolutam disciplinam militarem praefactius et rigidius astringere conatum, privavit vita . . . . 9 Samnites idem fecerant] *Liv. per. 89*: **Sulla Nolam a Samnitibus recepit.** 10 Papius Mutilus] *Liv. per. 89*: Mutilus, unus ex proscriptis, clam capite adoperto ad posticas aedes Bastiae uxoris cum accessisset, admissus non est, quia illum proscriptum diceret; itaque se transfodit et sanguine suo fores uxoris respersit. 16 non comburi] *cf. Cic. de leg. 2, 22*: . . . redditur terrae corpus — gentemque Corneliam usque ad memoriam nostram hac sepultura scimus esse usam. C. Marii sitas reliquias apud Anienem dissipari iussit Sulla victor. Quod haud scio an timens ne suo corpori possit accidere, primus e patriciis Corneliis igni voluit cremari.
4 In campo] *Liv. per. 90*: Sulla decessit **honosque ei a senatu habitus est, ut in campo Martio sepeliretur.** *Accuratissime de funere tradunt App. b. c. 1, 106 et Plut. Sull. 38.* 7 imber est insecutus] *Plut. Sull. 38*: *τοῦ πυρὸς ἀπιόντος ἐγχυθῆναι πολὺν ὄμβρον καὶ κατασχεῖν ἄχρι νυκτός.*

---

1 Licinius *H*: DUILIUS; Lucius *P* 7 DIMISERAT; dimiserant *Lang* 8 Iam ante [anno superiore] *Francken*: IAM|ANTEANNOSSUPERIORE; [iam ante anno superiore] *H*; iam antea, anno superiore *Camozzi* qui *H*: Q · QUI; quoque, qui *P* 10 Papius *P*: PAPIRIUS 11 BASSIA; Bastia *Camozzi sec. Liv. per. 89* 16 condi *P*: ‖DI disiecerant *H*: DISICERANT

lippus | cremandum potius cen|suit, ne idem Sullae eve-|niret, quod C. Mario, cu|ius corpus milites ini|mici extractum moni|mento disiecerant. Itaque | iustitium fuit matro|naeque eum toto anno | luxerunt. In campo Ro|mae sepultus est amplis|simo funere elatus mag|na populi frequentia. | Cuius rogo quom ignis | esset inlatus, non me-|diocris imber est inse|cutus.

Sallusti opus no|bis occurrit, sed nos, ut | instituimus, moras et | non urgentia omitte|mus. Nam Sallustium | non ut historic*um ai*unt, | sed ut *o*ratorem legen|dum. Nam et temp*ora* | reprehendit sua e*t de*|licta carpit et cont*iones* | inserit et dat in*vicem* | loca, montes, flum*ina* | et hoc genus a*lia*, | et cul*pat* et compa*rat* | disserendo.

Veru*m* ⟨ubi⟩ | con*v*enera*nt* tribuni plebis, co*nsu*|les uti

---

10 historicum aiunt *ten Brink*: HISTORICıSUNT; historicum scribunt *H*; sentio *vel* scimus *Linker*; puto *Madvig, Schmidt, Keil, Francken* 11 et delicta *P*: E . . . |LICTA 12 contiones inserit *Linker, Madvig, Keil, Schmidt, Francken* (*cf. Iust. 37, 3, 11*: **contiones** directas operi suo **inserendo**): CONT . . . . |INGERIT; convitia *MP* DATINCE . . . . |; dat in censum *M*; dat praecepta *Madvig* 13 alia *H*: AMO . . . |; amovenda *P*; amoena *Keil* culpat *M*: CULTAE; colit *Camozzi in adn.*; culte comparat *insequenti* ET *omisso Iordan* (contiones inserit et dat praecepta et loca montes flumina et hoc genus alia explicat et comparat disserendo *Madvig*; contiones inserit et adicit incerta, loca montes flumina, et hoc genus amat et culpat et confutat disserendo *Francken*)
14 ⟨ubi⟩ *H*; ⟨tunc⟩ *Keil* convenerant *H*: COGENERA; orare coeperant *Madvig* (*qui idem coniecit* cogere coeperant); oraverant *Keil* tribuni plebis *M*: TR · PL ·

tribuniciam *po*|testatem restitue*rent*, | negavit prior *Lepidus*, | et in contione ma*g*|na pars adsensa *est dicen*|ti non esse utile re*sti*tui tribuniciam p*otes*|tatem. Et extat ora*tio*. ⟨Et⟩ *le*|gem frumentari*am* | nullo resistente *tuta*|tus est, ut annon*ae* | quinque modii popu*lo da*|rentur et alia mul*ta pol*|licebatur: exules r*edu*|cere, res gestas a Sul*la* ‖ ⟨rescindere⟩, in quorum a*gros* | *milites* deduxerat, *res*|*ti*tuere.

Faesulani ir|*ruperunt in* castella | *veteran*orum Sullanorum. | ⟨Hi⟩ *complu*ribus occisis agros | *eorum* reddiderunt et | ⟨apud⟩ *se*natum defendebant, | *quo*d v*o*lgus

---

6 res gestas rescindere] *Liv. per. 90*: M. Lepidus cum **acta Sullae** temptaret **rescindere,** bellum excitavit. *Exup. p. 3, 20*: **huius acta** cum conatur Lepidus in suo consulatu **subvertere,** contra collegam Catulum civile proelium gessit et victus est. 7 restituere] *Cf. App. b. c. 1, 107*: *Λέπιδος δὲ καὶ τοὺς Ἰταλικοὺς προσποιούμενος, ἔλεγεν ὅτι* ***τὴν γῆν αὐτοῖς, ἣν ὁ Σύλλας ἀφῄρητο, ἀποδώσει.*** *Exup. p. 3, 22*: nam congregatis iis, in quorum possessiones novos colonos de suis militibus Sylla victor inmisit, ac sibi coniunctis liberis proscriptorum, ingentem congregavit exercitum pollicendo, si vicissent, se **bona patria restiturum.** *cf. etiam Liv. per. 89*: (Sulla) viginti septem legiones in agros captos deduxit et eos iis divisit. *App. b. c. 1, 96*: *ταῖς δὲ πλείοσι* (sc. *πόλεσι*) *τοὺς ἑαυτῷ στρατευσαμένους ἐπῴκιζεν ὡς ἕξων φρούρια κατὰ τῆς Ἰταλίας, τήν τε γῆν αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα ἐς τούσδε μεταφέρων διεμέριζεν.* 10 volgus agreste] *cf. Sall. fr. 46 D.*: magna vis hominum convenerat.

---

1 Lepidus *P*: IEPIS 2 ADSENTAST; adsensast *M* dicenti *P*: .... |TI ⟨et⟩ *H* legem *P*: .... |GEM tutatus (cod.: L... |TUS) est: *cf. Liv. 34, 1*: M. et P. Iunii Bruti tribuni plebis **legem** Oppiam **tuebantur;** adeptus est *M* 6 pollicebatur *M*: .... |EICEBATUR ⟨rescindere⟩ *P* 7 agros *H*: AcRI ..|; agrum *P* milites *P in adn.*: |..cIsS restituere *H*: SA.|..FUERE 8 irruperunt *H*: IN|..PERFUs in *H*: IO veteranorum Sullanorum *H*: ..|NORUMSULLANOSU 9 |..ERIB·OCCISISAGROS|... OSREDDIDERUNTET |... NATUDEFENDEBANT |; et compluribus occisis agros suos receperunt et se senatu defendebant *H* (Sulla possessoribus occisis agros ... *P*) 10 quod — coactum esset *Maurenbrecher*: |... DUINGUSAGRESTEDO| MACREOCOACTUM |... ES

agreste do|*moque extor*re eo coactum | *esset*. Et consules dato | ⟨exercitu in⟩ Etruriam | ⟨profecti sunt⟩, ut scitum. Ver*um* | *Lepi*dus in *m*ontes .... redu|xit ⟨exercitum⟩ ..... quom ar|*ma eo*dem comportar|*ent*ur neque segnior Ca|*tulus* .... ubi quis | *vid*eretur contingere | *proficiscen*tem secundum | *litus* et lacum summo|*s mon*tes omisit. Incerta*que* | *pa*ce senatus conces|sit execrationibus maxi|mis n*e* ulla ultra arma | movere*nt* umquam. Iam | urbi cum adesse*t Lepi*|d*us*, legatum suum prae|mis*it* .... nam erat | natura *turbule*ntus et *in*quietus ....

---

2 dato exercitu] *cf. Sall. fr. 1, 44 D.*: uti Lepidus et Catulus **decretis exercitibus** maturrime proficiscerentur. 7 execrationibus maximis] *cf. App. b. c. 1, 107*: *ἄμφω μὲν οὖν ἡ βουλὴ δείσασα ὥρκωσε μὴ πολέμῳ διακριθῆναι.* 9 urbi cum adesset] *cf. Flor. 2, 11, 5 (ed. Halm)*: profectus in Etruriam arma inde et exercitum urbi admovebat. 10 turbulentus] *cf. Flor. l. c.*: cum turbidis contionibus velut classico civitatem terruisset.

---

2 ⟨exercitu⟩ *Camozzi in adn.* ⟨in⟩ *H* ⟨profecti sunt⟩ *H* 3 UERs |... DENDUSINSONTES |... B[PR]AESENTESRENU |........ 4 AR |... DEMCOMPORTA ... |... sURNEQ·SEGNIORCA |... IS; quom arma eodem comportarentur ... neque segnior Catulus *H* 5 videretur *P*: |... ERETUR 6 |... NTEMSECUNDUM |... SETLACUMSUMMO . . ESOMISIT 4 INCERTAET (*loco* ET *legit H. Pertz* Q.) |... ES (*legit H. Pertz* CE); .... preces *H* CONCES-‖SIT; CONGESSIT *legit P*; coniunxit *H* 8 ne — moverent *H*: NULLAULTRAARMA MOUERE 9 adesset Lepidus *Camozzi in adn.*: ADESSE ..... |DAS PRA.|MISS ... 10 turbulentus *H*: IUNIUSINTUS inquietus *P in adn.*: IIIQUIETUS

INDEX NOMINUM ET RERUM.

INDEX MEMORABILIUM VERBORUM.